

Östersundomin oyk-skenaarioiden ilmastovaikutusten arviointi

2.12.2022

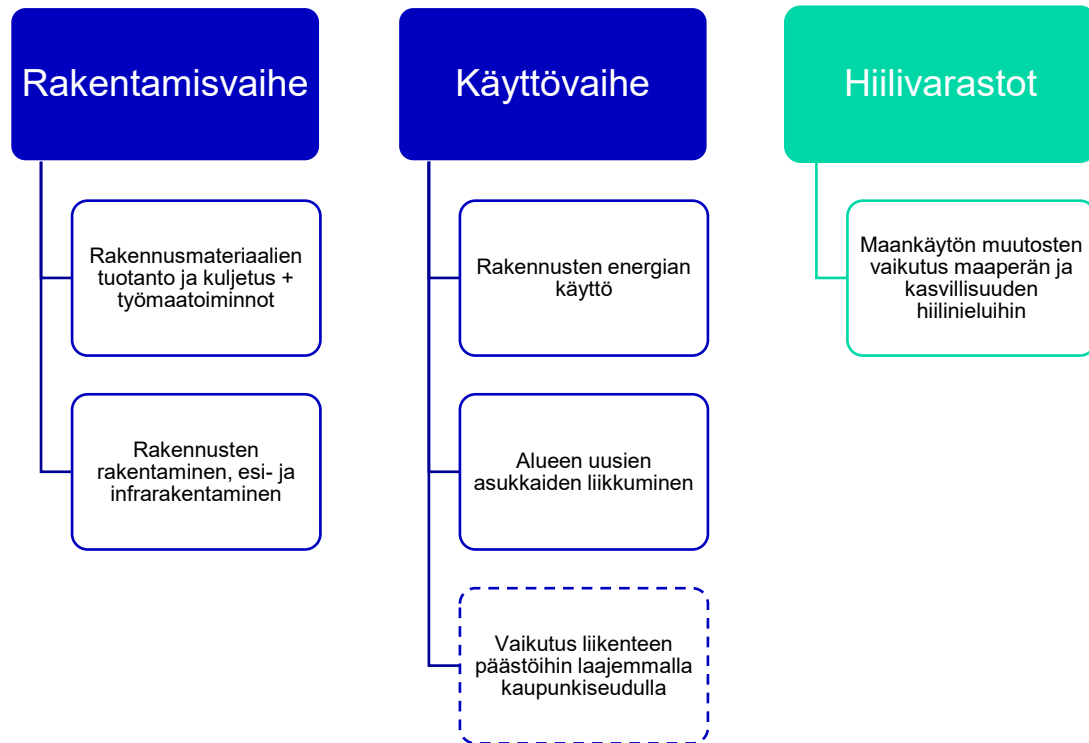
Taustaa

- Tässä vaikutusten arvioinnissa selvitetään Östersundomin maankäyttöskenaarioiden vaikutusta alueen elinkaaren aikaisiin ilmastopäästöihin
- Arvioinnin perusteella pyritään tunnistamaan vaihtoehtoisten suunnitteluratkaisujen merkittävimmät vaikutusmahdollisuudet alueen rakentamisen ja käytön ilmastopäästöihin
- Kaavan ilmastovaikutukset toteutuvat vasta vuoden 2030 jälkeen, jolloin Helsinki pyrkii olemaan hiilineutraali

Arvioinnin näkökulmat:

1. Skenaarioiden kokonaisvaikutukset ilmastoon
2. Erot ilmastovaikutuksissa maankäyttöskenaarioiden välillä
3. Skenaarioiden seudulliset ilmastovaikutukset
4. Merkittävimmät päästövähennyspotentiaalit jatkosuunnittelussa

Arvioinnin rajaus

- Arviointiin sisältyvät alueen rakentamis- ja käyttövaiheen ilmastovaikutukset skenaarioissa esitettyjen muutosten osalta
- Käyttövaiheen päästöt on arvioitu 50 vuoden ajanjaksolle (2035-2084)
  - Yleinen standardi elinkaariperusteisessa ilmastovaikutusten arvioinnissa
  - Oletus on, että alueen elinkaari on tätäkin pidempi, mutta pidemmälle ulottuva arviointi sisältäisi liikaa epävarmuuksia
- Arvioinnin ajanjakso on yksinkertaistus todellisuudesta, jossa alueen rakentaminen ja asukasmäärän kasvu tapahtuvat hitaasti pidemmällä aikavälillä

Mahdollisuudet vaikutusten hillintään

Kaikkien arvioitujen osa-alueiden kohdalla on pyritty arvioimaan ilmastovaikutuksia kahden eri vaihtoehdoisen ratkaisun pohjalta:

- 1. Tavanomainen ratkaisu (BAU),**
jossa alue toteutetaan nykyisten hyvien peruskäytäntöjen mukaisesti
- 2. Tavoitteellinen ratkaisu (MIN),**
jossa käytetään parhaita tiedossa olevia menetelmiä alueellisten ilmastopäästöjen hillitsemiseksi

- Vertailemalla BAU ja MIN -ratkaisujen vaikutuksia voidaan havainnollistaa jatkosuunnittelun mahdollisuuksia ilmastovaikutusten hillintään
- Ilman erityisiä tavoitteellisia toimenpiteitä on kuitenkin oletusarvona, että jatkosuunnittelu ja aluerakentaminen toteutuvat BAU-ratkaisun mukaisesti

Rakentamisvaiheen hiilijalanjälki

Esi- ja infrarakentaminen

Esirakentaminen

- Arviointiin sisältyy karkea arvio skenaarioiden aluevarausten edellyttämästä pohjarakentamisesta ja sen ilmastovaikutuksista
  - Heikosti kantavat maaperät ja niillä todennäköisimmin käytettävät pohjanvahvistusmenetelmät on arvioitu maaperäkartan alueisiin perustuvan karkean luokituksen ja sen pohjalta tehdyn paikkatietotarkastelun perusteella
- Maaston louhinnat ja tasaustäytöt eivät sisälly arviointiin, sillä niiden määrän arvioimiseen ei vielä ole saatavilla riittävästi lähtötietoja

Infrarakentaminen

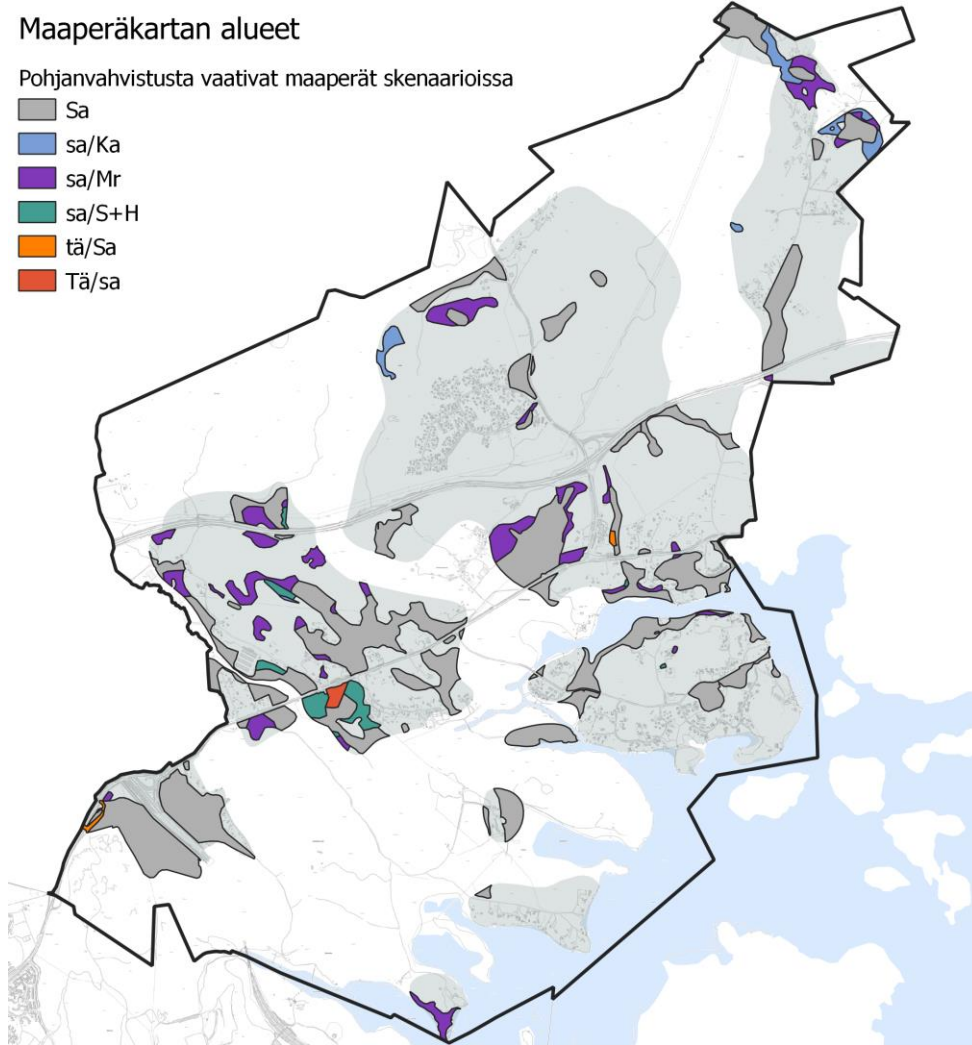
- Infrarakentamisen ilmastovaikutusten arvioinnissa keskitytään arvioimaan skenaariossa esitettyjen merkittävien infrahankkeiden (metro / pikaraitiotie) ilmastovaikutuksia
  - Hiilijalanjälki on laskettu 6,1 km metrolinjalle ja 7,2 km pikaraitiotielle (Östersundomiin jäävä osuus radasta)
- Päästöarviot perustuvat:
  - Pikaraitiotie: keskimääräisiin viimeaikaisten raidehankkeiden päästölaskentoihin (Tampereen ratikka, Vantaan ratikka, Raide-Jokeri)
  - Metro: Länsimetron rakentamiselle arvioituihin ilmastovaikutuksiin
- Myös katurakentamisesta sekä kunnallistekniikan rakentamisesta syntyy rakentamisvaiheen ilmastovaikutuksia. Näiden määrää ei kuitenkaan vielä tässä vaiheessa pystytä arvioimaan.
  - Etenkin kunnallistekniikan rakentamisen ilmastovaikutukset voivat Östersundomissa olla suuret

Esi- ja infrarakentaminen

Maaperäkartan alueet

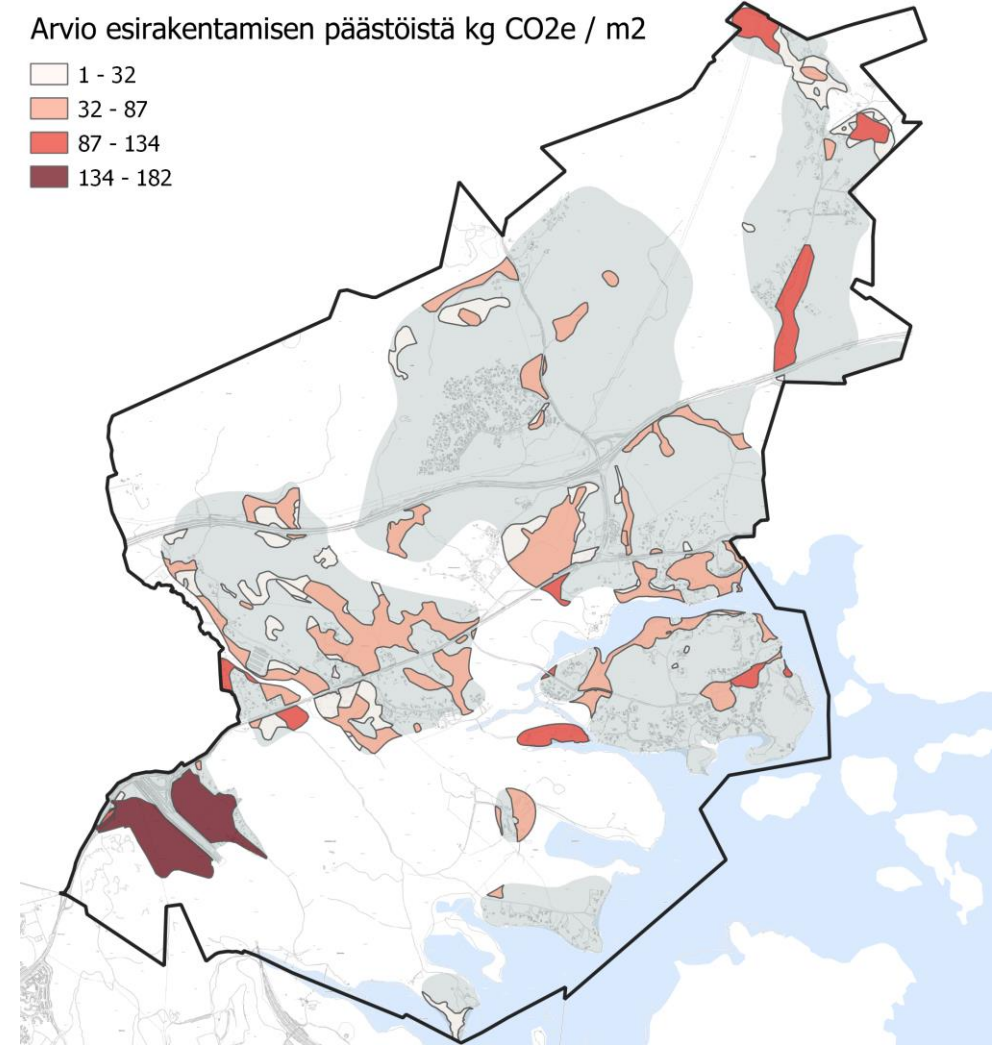
Pohjanvahvistusta vaativat maaperät skenaarioissa

- Sa
- sa/Ka
- sa/Mr
- sa/S+H
- tä/Sa
- Tä/sa

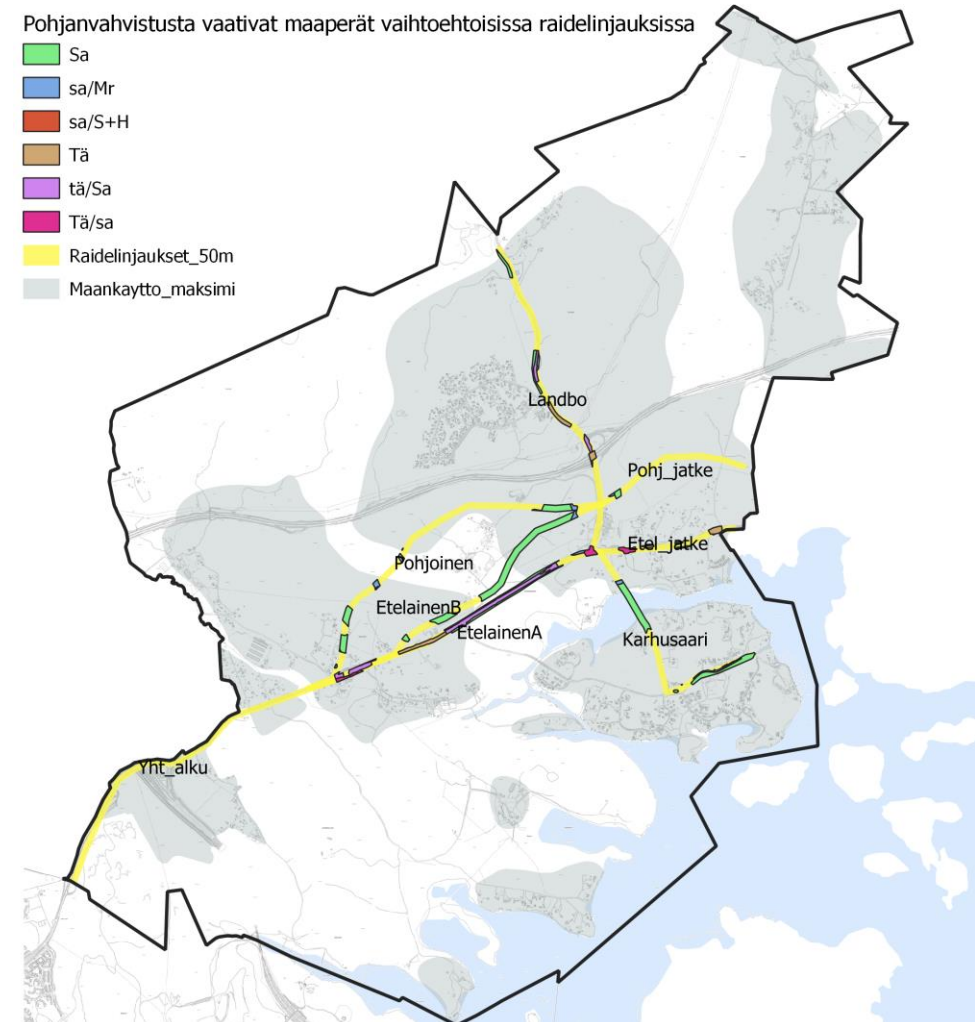
Arvio esirakentamisen päästöistä kg CO₂e / m²

- 1 - 32
- 32 - 87
- 87 - 134
- 134 - 182

Raidelinjausten rakennettavuus

- Vaihtoehtoisten pikaraitiotielinjausten esirakentamisen ilmastovaikutuksia ei ole tarkasteltu laskennallisesti, mutta pohjautuen karkeaan maaperäkartan pohjalta tehtyyn tarkasteluun:
  - Pohjoisella linjauksella on parhaat pohjaolosuhteet (vähiten esirakentamista edellyttäviä maaperiä) → pienimmät radanrakentamisen ilmastovaikutukset
  - Eteläisellä linjauksella B on todennäköisesti heikoimmat pohjaolosuhteet (savimaan osuus suuri) → suurimmat radanrakentamisen ilmastovaikutukset
  - Eteläisellä linjauksella A myös savikerroksia täyttöjen alla → mahd. edellyttää päästöintensiivistä pohjanvahvistusta
  - Vaihtoehtoisista päätelinjauksista Karhusaareen suuntautuvalla linjauksella savimaiden osuus on suurin
- Aihetta on kuitenkin tarpeen vielä tutkia tarkemmin

Rakennusten rakentaminen

Rakentaminen

- Arviointi pohjautuu HAVA-taustaraportissa esitettyyn keskimääräiseen betoni- ja puurakentamisen sekä paalu- ja anturaperustusten hiilijalanjälkeen
- **Arvioinnin oletukset:**
  - **BAU:** oletus tavanomaisten käytäntöjen mukaisesta betonirakentamisesta
  - **MIN:** oletus puurakentamisesta tai muun yhtä vähäpäästöisen rakennusmateriaalin käytöstä
- Rakennusten rakentamisen ilmastovaikutukset on arvioitu kaikissa skenaarioista yhtäläisiksi suhteessa rakennettaan maksimikerrosalaan
  - Skenaarioiden kerrosalasta on vähennetty alueen olemassa oleva kerrosala ennen päästölaskentaa

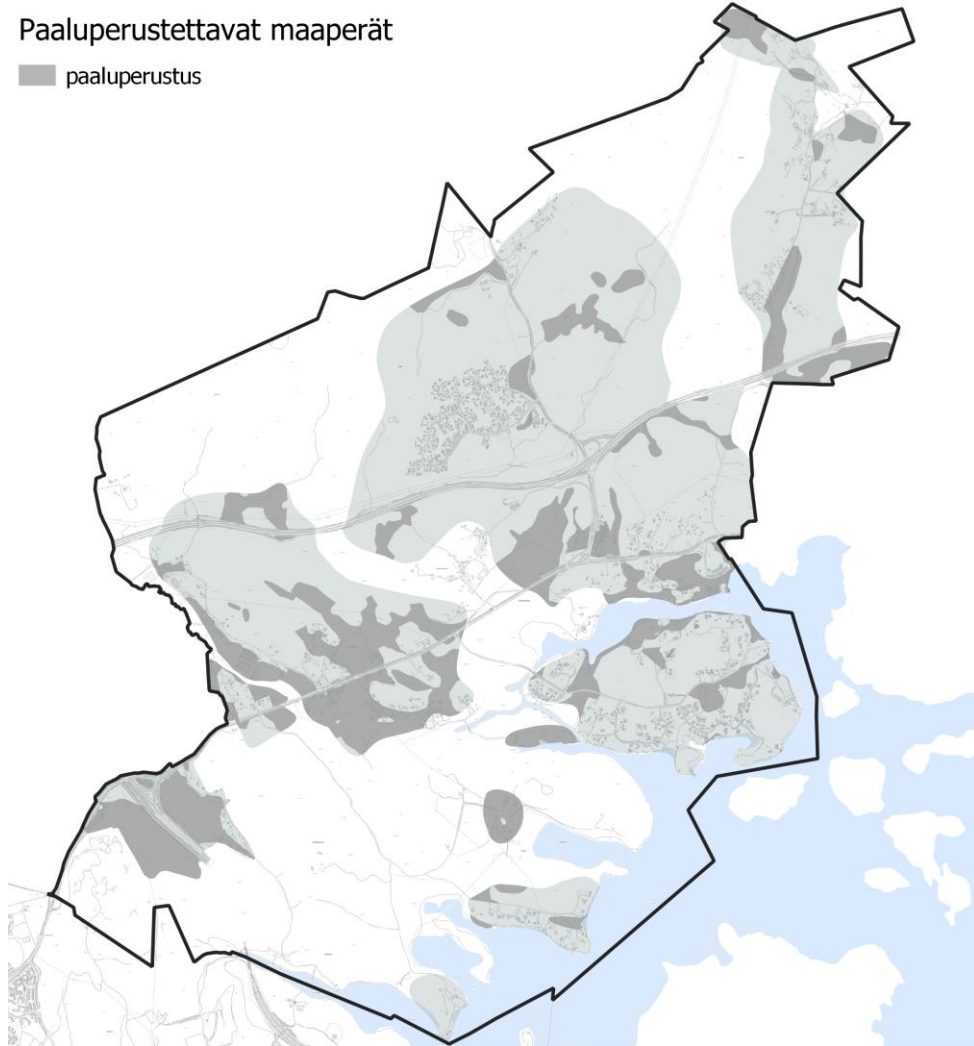
Perustustavat ja purkaminen

- Rakennusten perustamistapoja alueella on arvioitu paikkatietopohjaisesti maaperäkartan ja karkean asiantuntijaluokittelun pohjalta
- Rakennusten perustamistavoille ei ole erikseen tutkittu BAU ja MIN-ratkaisuja. Vähähiilisten rakennusmateriaalien käytöllä voidaan kuitenkin hillitä myös perustusten rakentamisen päästöjä.
- Olemassa olevan rakennuskannan purkamisen ilmastovaikutuksia ei ole sisällytetty arviointiin, sillä tarvittavan purkamisen laajuutta ei ole vielä tiedossa

Paaluperustettavat maaperät

Paaluperustettavat maaperät

■ paaluperustus

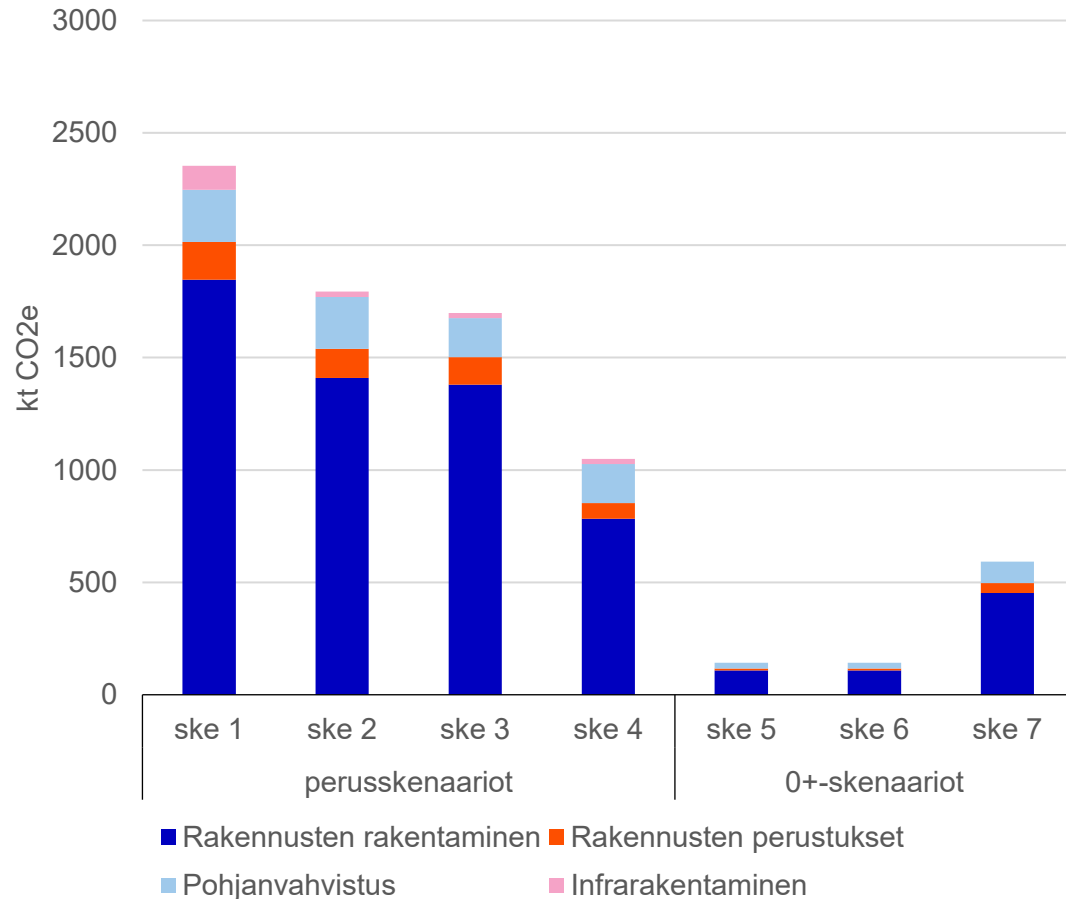

Helsinki

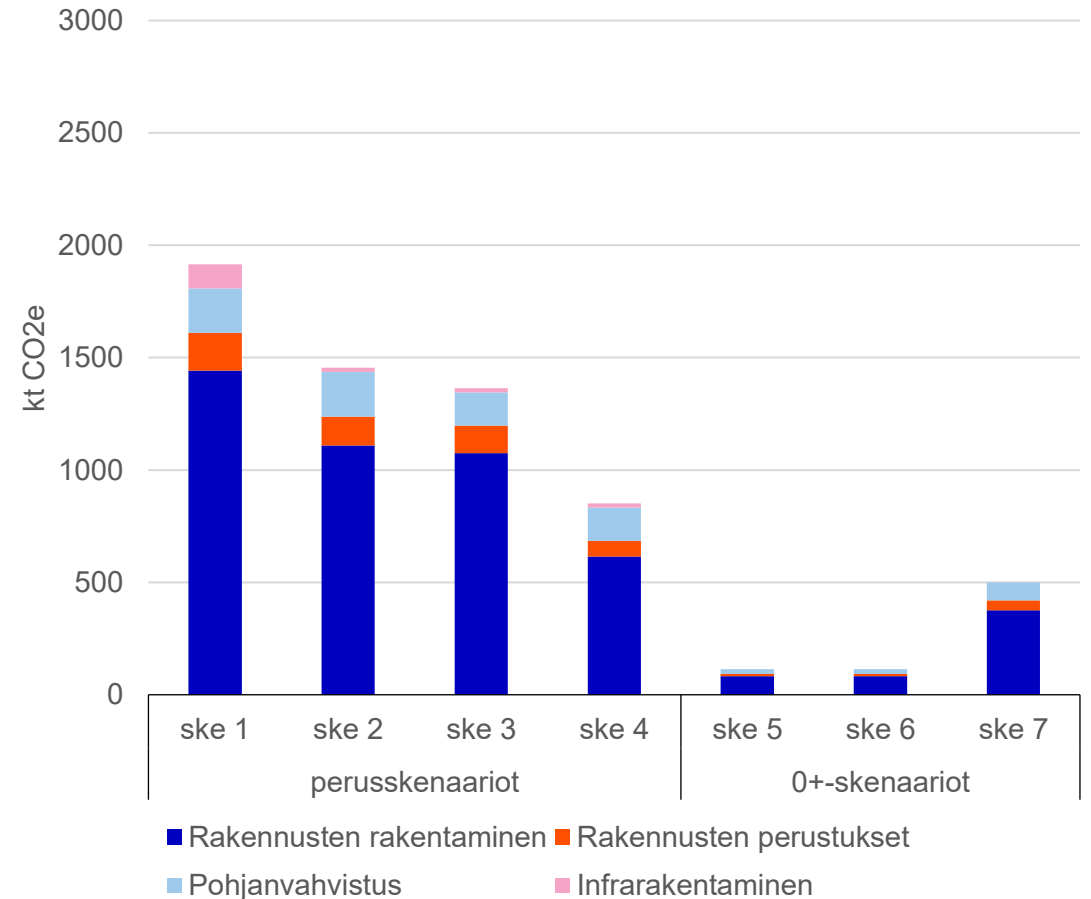
- Maaperäkartan ja arviointikehikon pohjalta tehty karkea arvio paaluperustettavista maaperäalueista

Rakentamisvaiheen laskennalliset ilmastovaikutukset

Yhteensä (BAU)

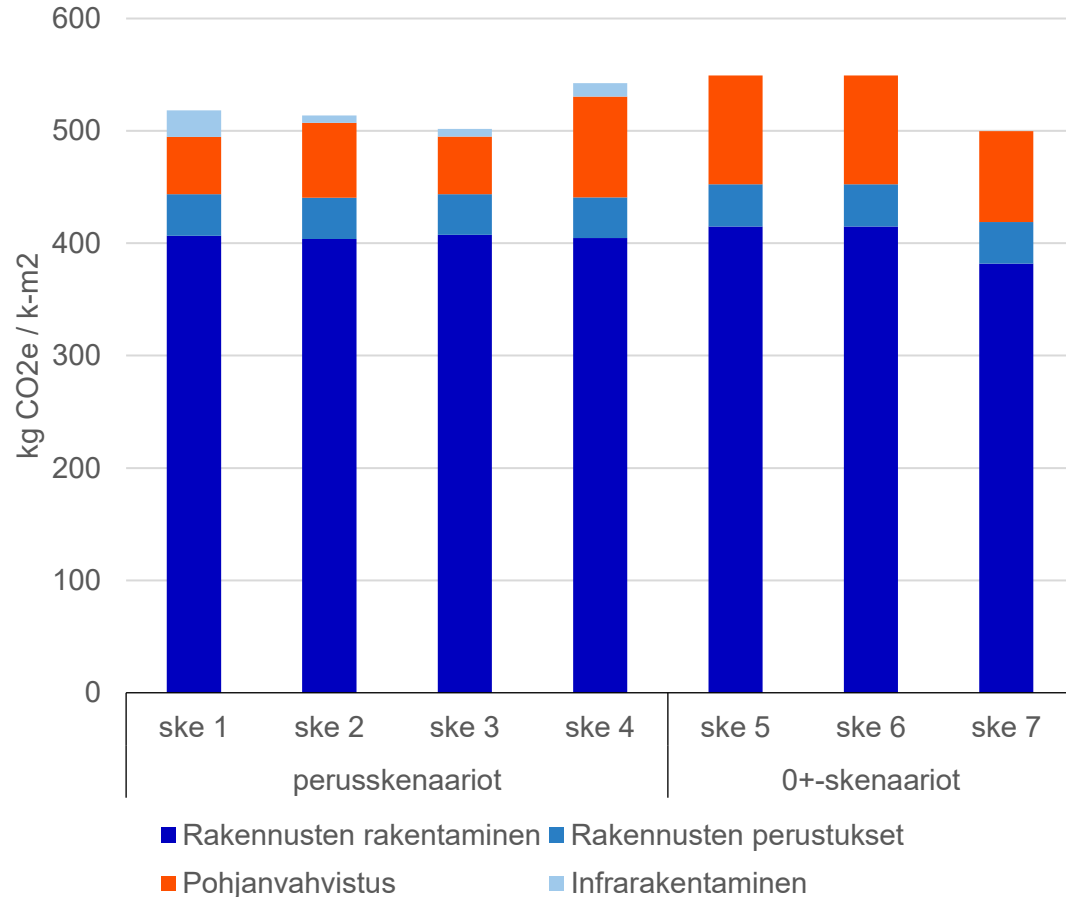

Yhteensä (MIN)

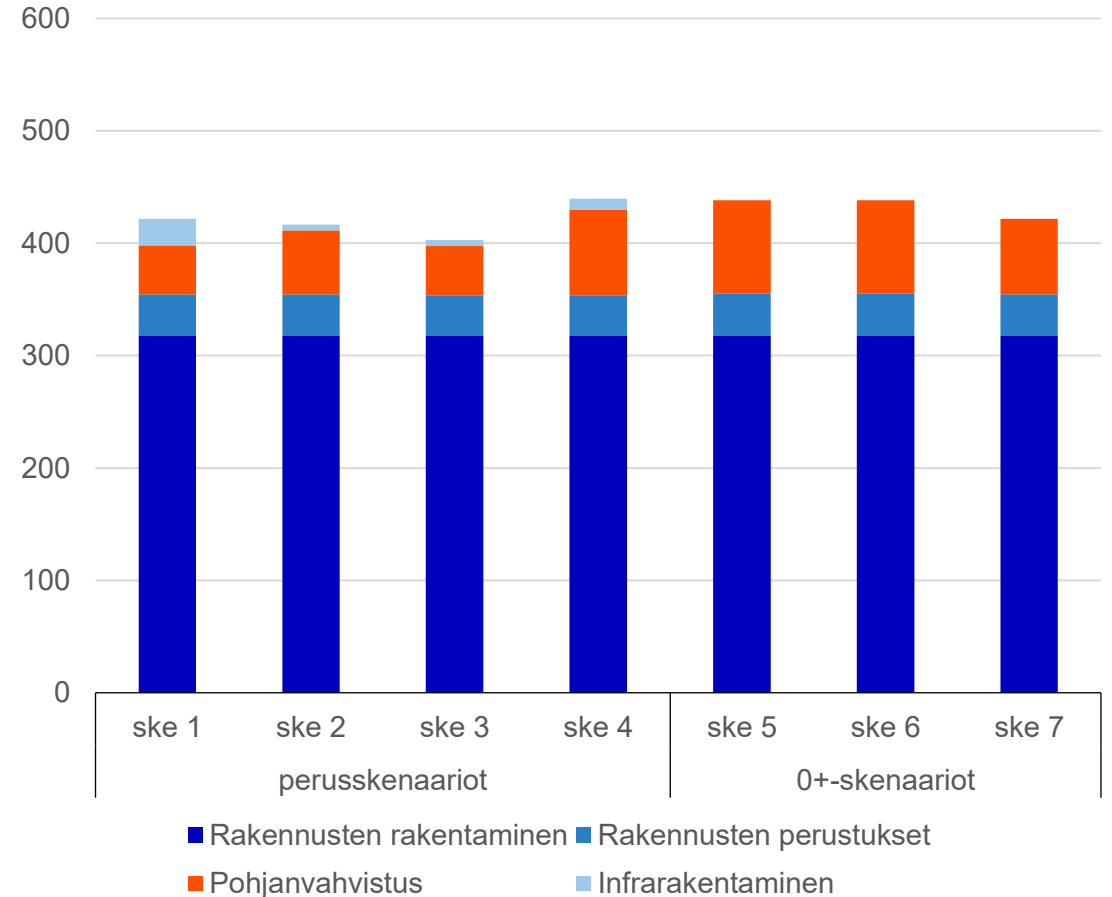

Rakentamisvaiheen laskennalliset ilmasto-vaikutukset

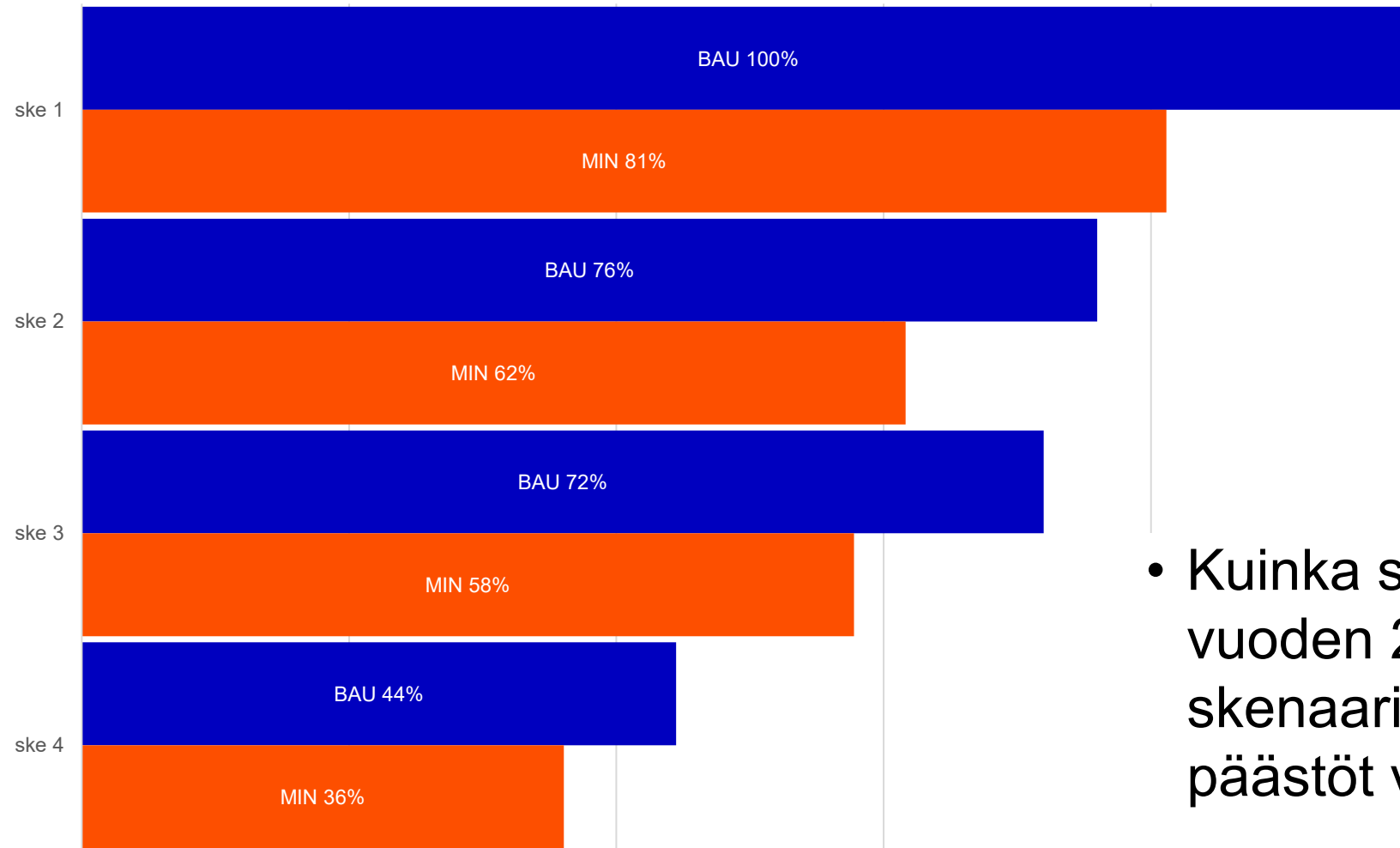
Suhteessa kerrosalaan (BAU)

Suhteessa kerrosalaan (MIN)

Vaikutusten suuruusluokka

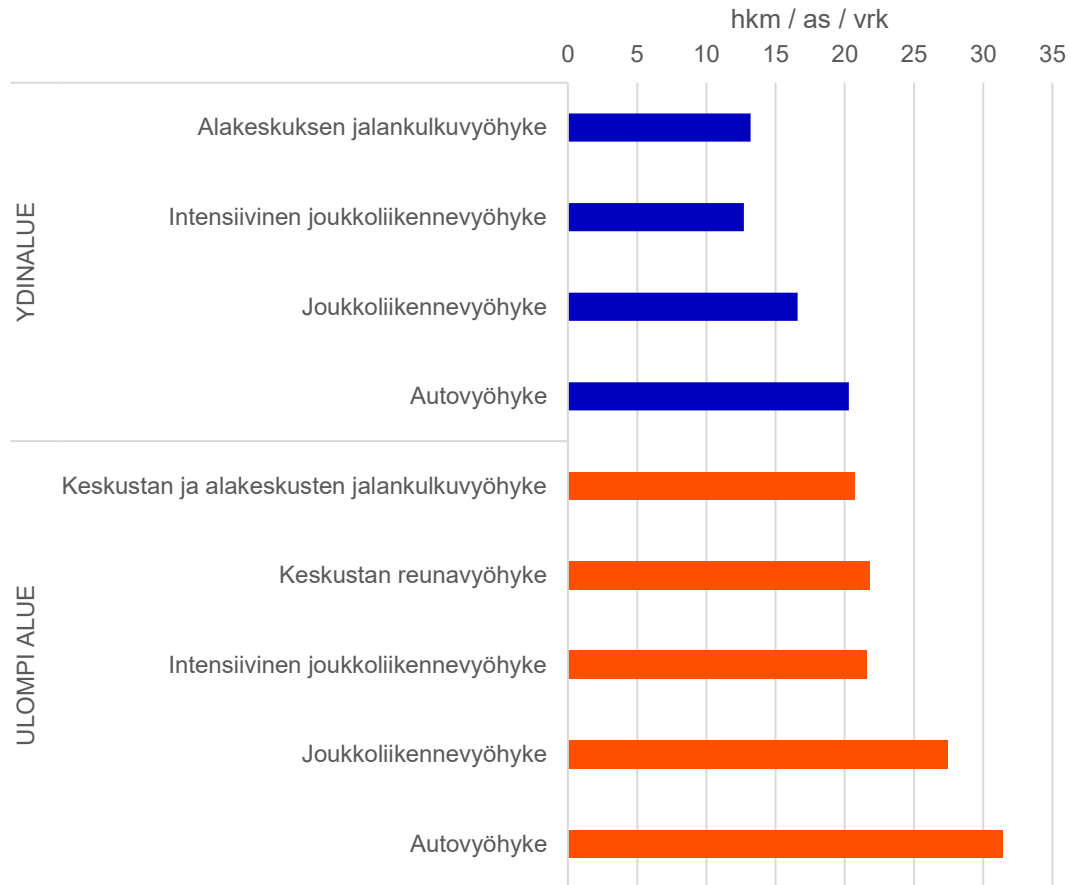

- Kuinka suurta osaa Helsingin vuoden 2020 ilmastopäästöistä skenaarion rakentamisvaiheen päästöt vastaavat?

Käyttövaiheen hiilijalanjälki

Liikenne: asukkaiden liikkumisen päästöt

Keskimääräinen henkilöautosuorite Helsingin kaupunkiseudun vyöhykkeillä (Rehunen, 2019)

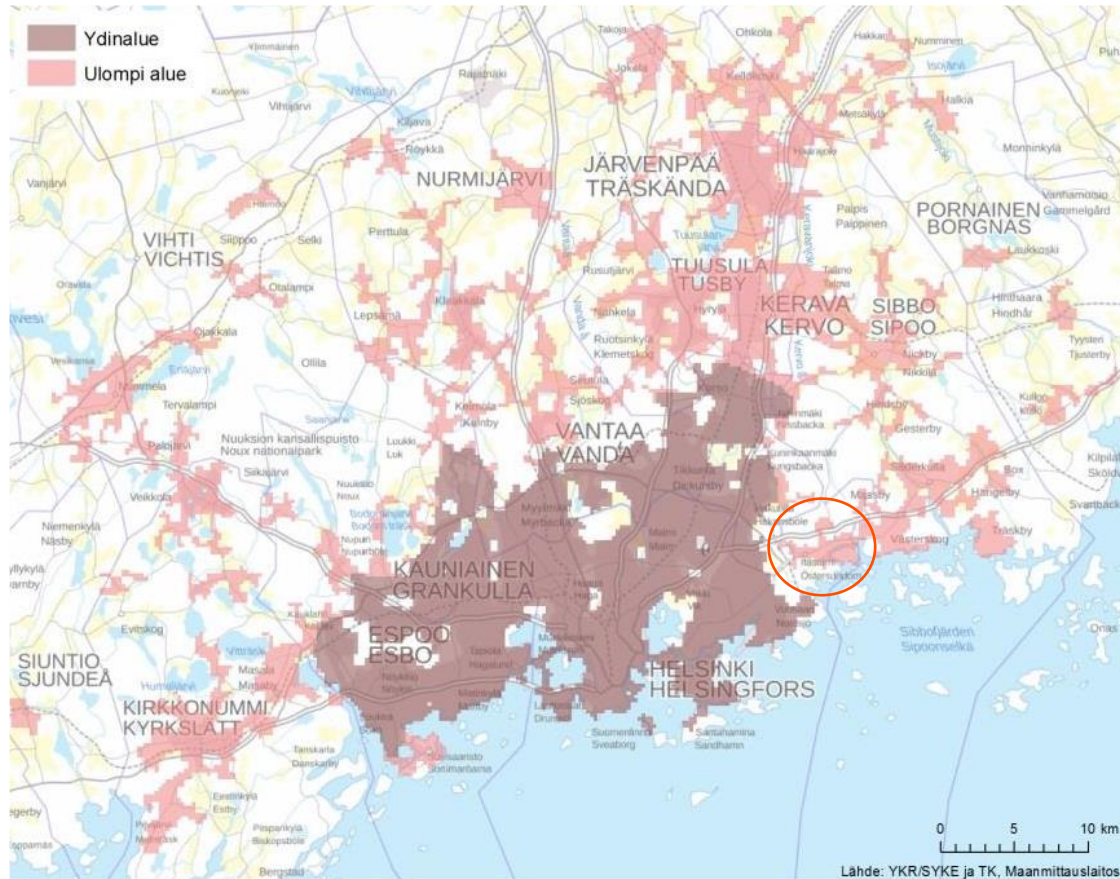

- Alueen uusien asukkaiden liikkumisen päästöjä on arvioitu pohjautuen SYKEN matkasuorite-analyysihin eri yhdyskuntarakenteen vyöhykkeillä
- Östersundom kuuluu seudun ulompaan alueeseen
  - Raideliikenteen ja alueen rakentamisen myötä alueen on oletettu siirtyvän osaksi ydinaluetta skenaarioissa 1-4
- Alueen asukkaille arvioituja liikkumisen ilmastopäästöjä vertaillaan keskimääräisiin liikkumisen päästöihin pääkaupunkiseudun ulommalla alueella
  - Erotus = teoreettinen arvio saavutettavasta seudullisesta liikenteen päästövähennyksestä, jos asuminen sijoittuu Östersundomiin ulomman alueen sijaan
- Alueen uusien asukkaiden liikkumisen päästöarvioinnissa on huomioitu vain henkilöautoilun päästöt
  - Oletuksena, että joukkoliikenne on tarkasteluaikana v. 2035 alkaen jo lähes päästötöntä

YKR-vyöhykkeet

Ydinalue ja ulompi alue

Helsingin kaupunkiseudulla ydinalue käsittää yhtenäisesti rakennetun alueen suurin piirtein Kehä III:lle saakka ja enintään 25 km päähän keskustan keskipisteestä.

Helsinki

Rehunen (2019)

YKR-vyöhykkeiden määritelmät

Intensiivinen joukkoliikennevyöhyke

- Ruudut, joissa joukkoliikenteen vuoroväli enintään 5 min bussiliikenteessä tai 10 min raideliikenteessä, ja jotka täyttävät joukkoliikennevyöhykkeen etäisyyskriteerit

Joukkoliikennevyöhyke

- Ruudut, joissa joukkoliikenteen vuoroväli enintään 15 min ja kävelyetäisyys lähimmälle pysäkillä enintään 250 m (bussi) tai 400 m (raide)
- Analyysissa käytetty etäisyysrajana 220 m lähimmälle bussilinjalle, sillä arviota pysäkeistä ei ole vielä saatavilla

Autovyöhyke

- Taajama-alueet, jotka eivät täytä muiden vyöhykkeiden kriteerejä

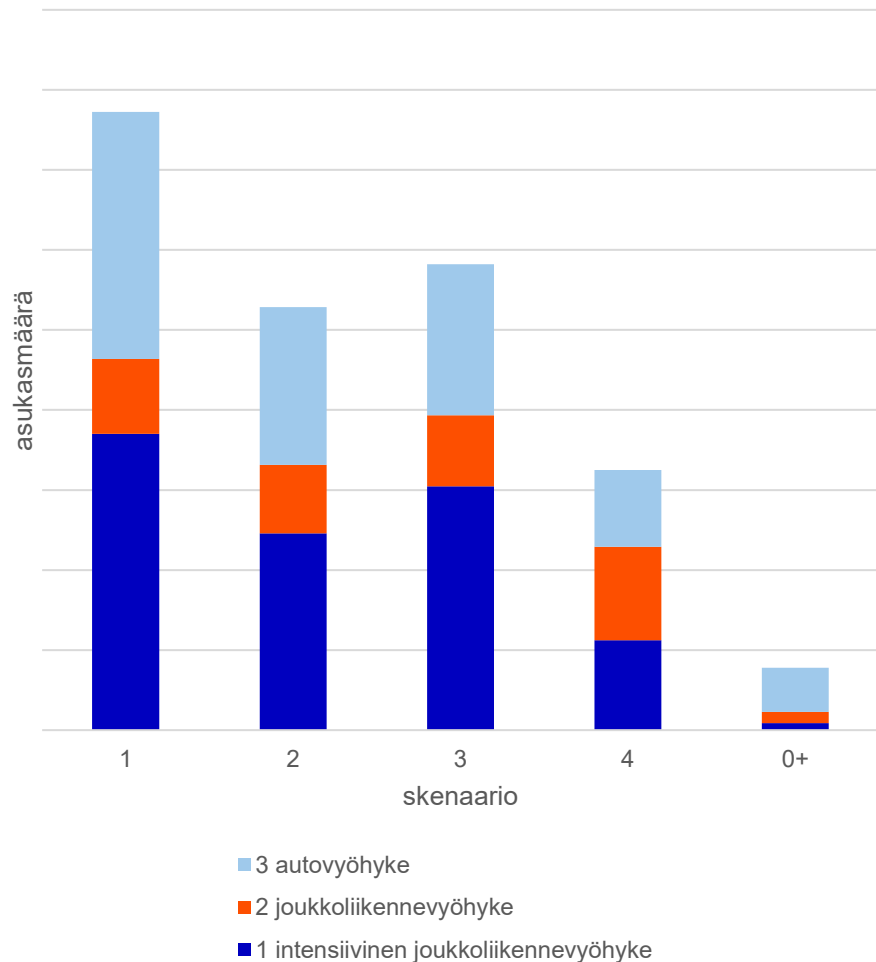
Alakeskuksen jalankulkuvyöhyke

- Keskustan reunavyöhykkeen ulkopuolella sijaitsevat, joukkoliikenteen ja kaupan palvelutasoon sekä asukas- ja työpaikkamääriin perustuvassa paikkatieto-analyyseissä esiin nousevat toimintojen keskittymät

Ristimäki ym. (2013)

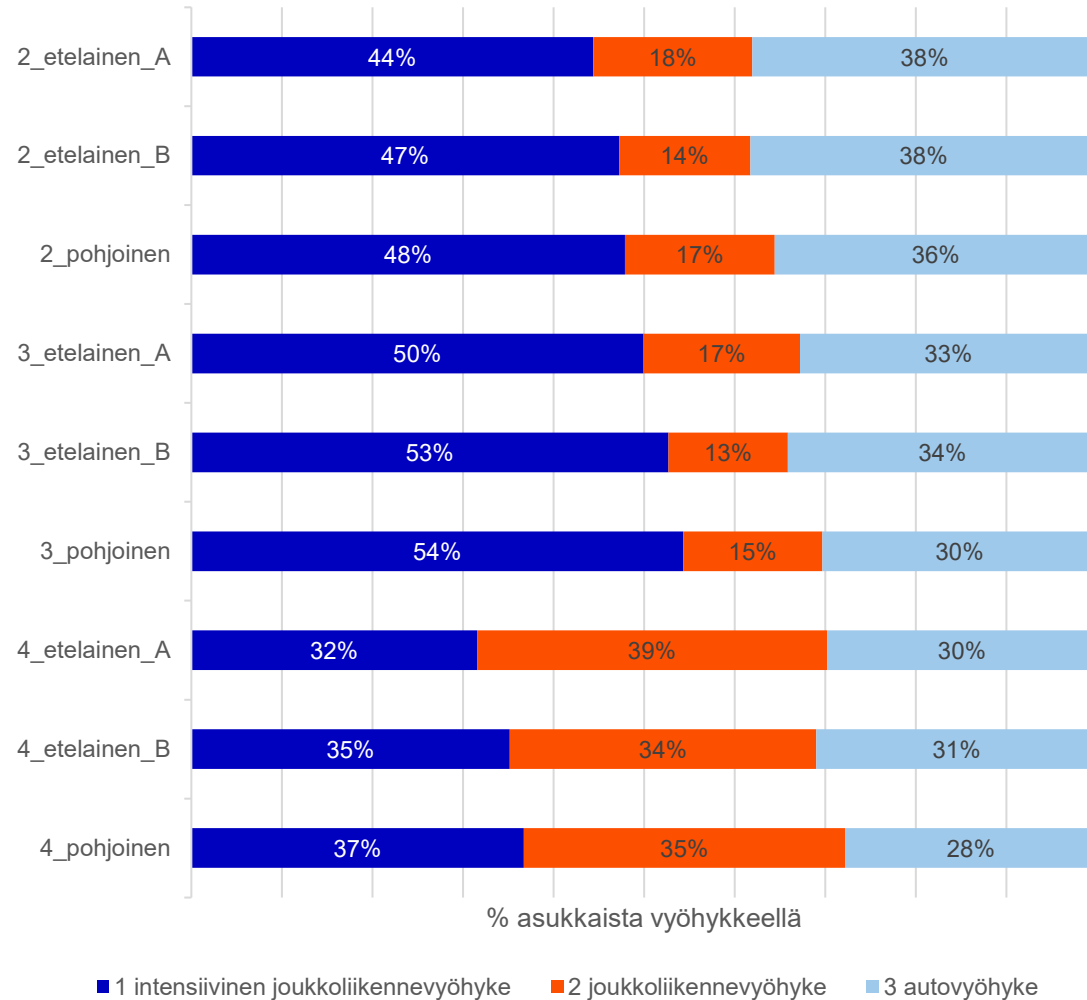

Asukkaiden jakautuminen YKR-vyöhykkeille skenaarioissa

- Intensiivisellä joukkoliikennevyöhykkeellä asuvien asukkaiden määrä on suurin skenaariossa 1
  - Prosentuaalisesti suurin osuus asukkaista sijoittuu intensiiviselle joukkoliikennevyöhykkeelle skenaariossa 3
- Autovyöhykkeelle sijoittuvien asukkaiden määrä on perusskenaariosta pienin sekä määrällisesti että prosentuaalisesti skenaariossa 4
  - 0+ -skenaarioissa autovyöhykkeellä asuvien asukkaiden osuus jää suureksi
- On kuitenkin huomattava, että YKR-vyöhykeluokitus on karkea eikä se ota huomioon mm. joukkoliikenteen matka-aikoja ja vaihtojen määrää
  - Näiden puolesta metroskenaario tarjoaa pikaratikkaskenaarioita paremman palvelutason

Raidelinjausten vertailu

- Pohjoinen ratalinjaus tuo suurimman kattavuuden intensiiviselle joukkoliikennevyöhykkeelle, eteläinen A pienimmän
- Tulos on melko suoraan sidoksissa suunniteltuun pysäkkien määrään
→ suurempi määrä asukkaita pysäkkien lähetyvillä
- Tulokset ovat kuitenkin vain suuntaa-antavia tässä suunnittelun vaiheessa
- Analyysissä ei ole vertailtu raitiotielinjojen vaihtoehtoisia päätehaaroja
  - Tulosten perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että merkittävin muuttuja niissäkin olisi jatkeen pysäkkien määrä → pysäkin ympäristön tavoittama asukasmäärä

Energiankulutus

- Arviointi pohjautuu HAVA-taustaraportissa (Puurunen ym., 2021) esitettyyn rakennusten keskimääräiseen energiankulutukseen
- Arvioinnissa tarkastellaan myös paikallisen uusiutuvan energiantuotannon vaikutuksia rakennusten energiankulutuksen päästöihin
- **Arvioinnin oletukset:**

	Energiatehokkuus	Lämpöenergian lähde	Sähköenergian lähde
BAU	Asuinrakennukset: A-energialuokka (+16,7 % vaatimustasosta)	Kaukolämpö	Verkkosähkö
MIN	Kaikki rakennukset: +20 % vaatimustasosta	Maalämpö tmv. lämpöpumppupohjainen energiajärjestelmä	Verkkosähkö + 10 % kulutuksesta omaa aurinkosähkön tuotantoa

- Tavoitteellisessa skenaariossa lämpöpumppupohjaisen lämmityksen on oletettu nostavan rakennuksen sähkönkulutusta 50%, perustuen karkeasti Vartiokylänlahden selvitykseen (Helsingin kaupunki, 2020) ja 2020–2022 rakennettujen rakennusten sähkönkulutustietojen tarkasteluun Energiatodistusrekisteristä. Parempi energiatehokkuus ja oletus omasta aurinkosähkön tuotannosta kuitenkin kompensoivat laskennallista verkkosähkön kulutusta.

- Kaukolämmön tuotannon päästöt muodostavat merkittävimmän osan rakennusten energiankulutuksen arvioidusta hiilijalanjäljestä
  - Koska sähköntuotannon päästöjen oletetaan laskevan lähelle nollaa jo vuodesta 2050 alkaen, on verkkosähkön osuus rakennusten arvioiduista energiankulutuksen ilmastopäästöistä pieni
  - Tämän vuoksi rakennusten energiatehokkuudelle ja paikalliselle uusiutuvalle lämmöntuotannolle on arvioitu merkittävä potentiaali energiankulutuksen ilmastovaikutusten hillintään
- Arvioinnissa ei ole huomioitu aurinkopaneelien, alueellisen lämpöpumppujärjestelmän ja energiatehokkaamman rakentamisen vaikutuksia alueen rakentamisvaiheen ilmastopäästöihin

Oletukset päästökehityksestä

Liikenne

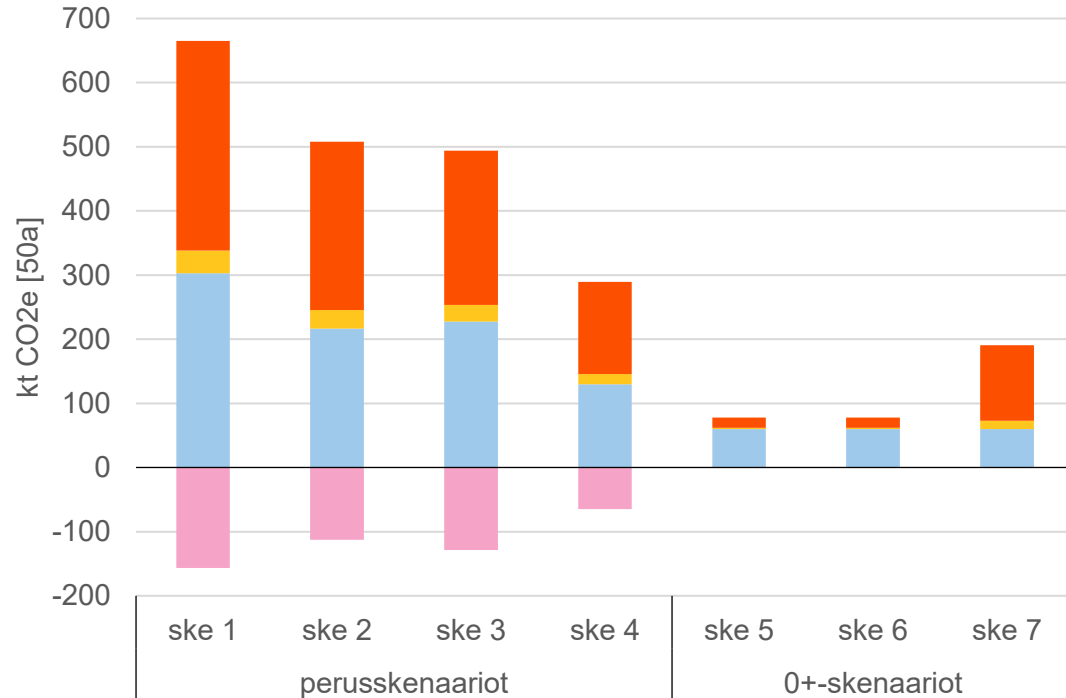
- Oletukset ajoneuvokannan ja sen yksikköpäästöjen kehityksestä pohjautuvat kansalliseen perusennusteeseen (LVM & VTT, 2021), jota on tarkennettu Helsingin kaupungin autokannan osalta (Kaartinen, 2022)
  - WEM-perusennuste ulottuu vain vuoteen 2050, joten sen jälkeisen ajan on oletettu jatkavan vuosien 2040–2050 kehitystä eteenpäin lineaarisesti huomioiden Helsingin autokannalle esitetyt tarkennukset
  - Ennuste olettaa, että autokanta sähköistyy täysin noin vuoteen 2067 mennessä
- Myös sähköautoille on tässä arvioinnissa laskettu päästövaikutus pohjautuen käytettyihin sähkötuotannon päästökertoimiin

Energia

- Energiantuotannon yksikköpäästöjen kehityksen on oletettu asiantuntija-arvion pohjalta noudattavan
  - Kaukolämmön osalta VTT:n ja SYKE:n kansallista perusskenaariota (Koljonen ym., 2019)
  - Sähköntuotannon osalta Energiateollisuuden vähähiilisyystiekartan ennustetta toimialan päästökehityksestä (TEM, 2020)
- Verkkosähkön tuotannon päästöjen oletetaan laskevan nykyhetkestä huomattavasti kaukolämmön päästöjä nopeammin
- Kaukolämmön päästökehitys Helsingissä on oletettu energiateollisuuden tavoitteita hitaammaksi
- Vuoteen 2050 ulottuvien ennusteiden kehitys on ekstrapoloitu lineaarisesti pidemmälle tarkasteluajalle

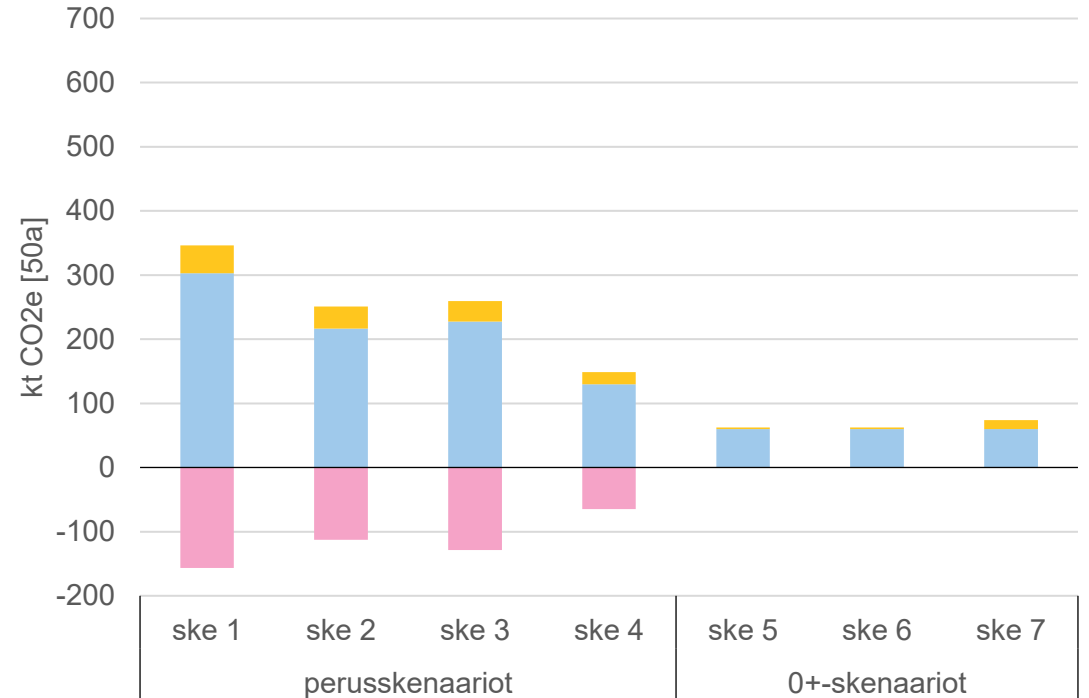
Käyttövaiheen ilmasto vaikutukset

Yhteensä (BAU)

- Lämmitys
- Kulutussähkö
- Asukkaiden liikkuminen
- Kaupunkirakenteen tiivistämisen seudullinen ilmastohyöty

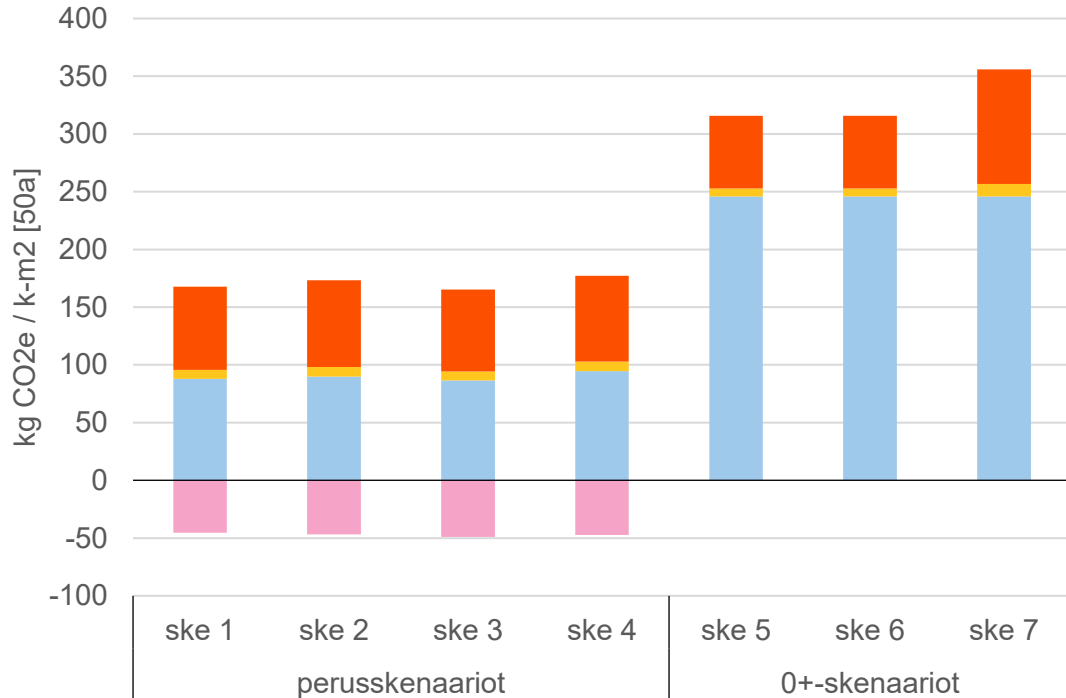
Yhteensä (MIN)

- Lämmitys
- Kulutussähkö
- Asukkaiden liikkuminen
- Kaupunkirakenteen tiivistämisen seudullinen ilmastohyöty

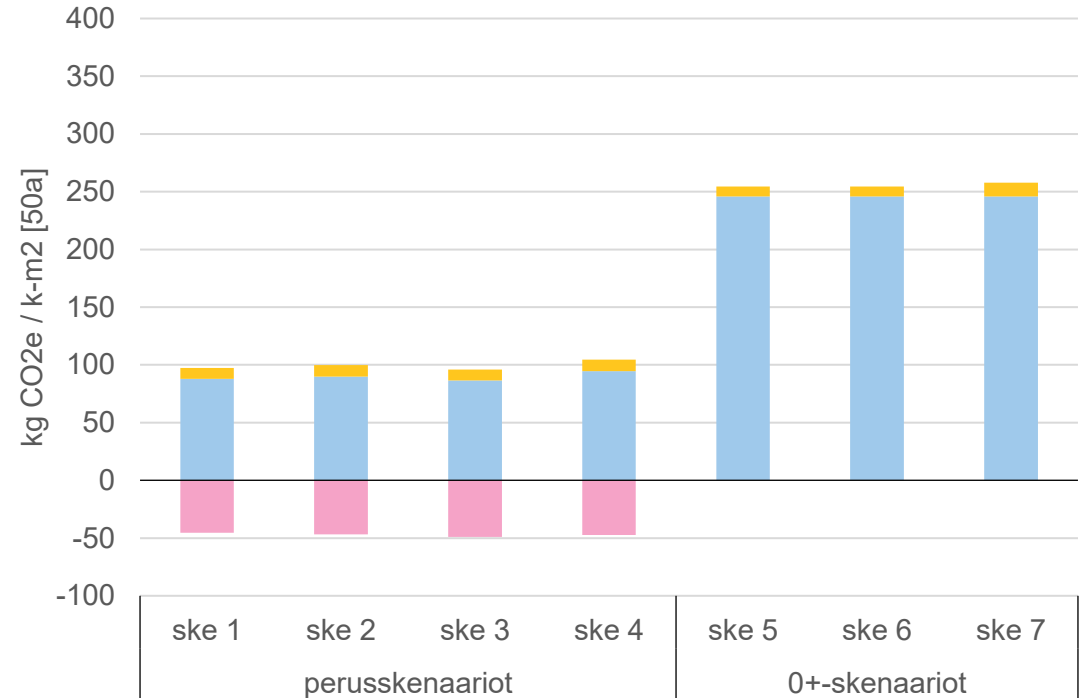
Käyttövaiheen ilmasto vaikutukset

Suhteessa kerrosalaan (BAU)

- Lämmitys
- Kulutussähkö
- Asukkaiden liikkuminen
- Kaupunkirakenteen tiivistämisen seudullinen ilmastohyöty

Suhteessa kerrosalaan (BAU)

- Lämmitys
- Kulutussähkö
- Asukkaiden liikkuminen
- Kaupunkirakenteen tiivistämisen seudullinen ilmastohyöty

Hiilivarastot

Viheralueiden hiilivarastojen muutokset

Menetettävät hiilivarastot

- Lähtötietona HSY:n Pääkaupunkiseudun hiilinieluselvitys -paikkatietoaineisto (2020)
  - Kuvaa vuoden 2019 hiilivarastoja sekä hiilen sidontaa 2019-2020
- **Menetettävien hiilivarastojen analyysi:**
  - Skenaarioissa menetettävä viherpinta-ala ja sen hiilinielu on arvioitu leikkaamalla skenaarioissa rakennettaviksi esitetyt alueet hiilinieluaineistosta
  - Koska aineisto kuvaa vuotta 2019, on sitä ensin käsitelty kuvaamaan vuotta 2035 yhdistämällä kuviokohtainen arvioitu hiilen sidonta vuosina 2020-2035 kuvioiden hiilivarastoarvoihin

Uudet / säilyvät hiilinielut

- Uuden rakennettavan viheralan määrä skenaarioissa on arvioitu perustuen vertailualueanalyysiin:

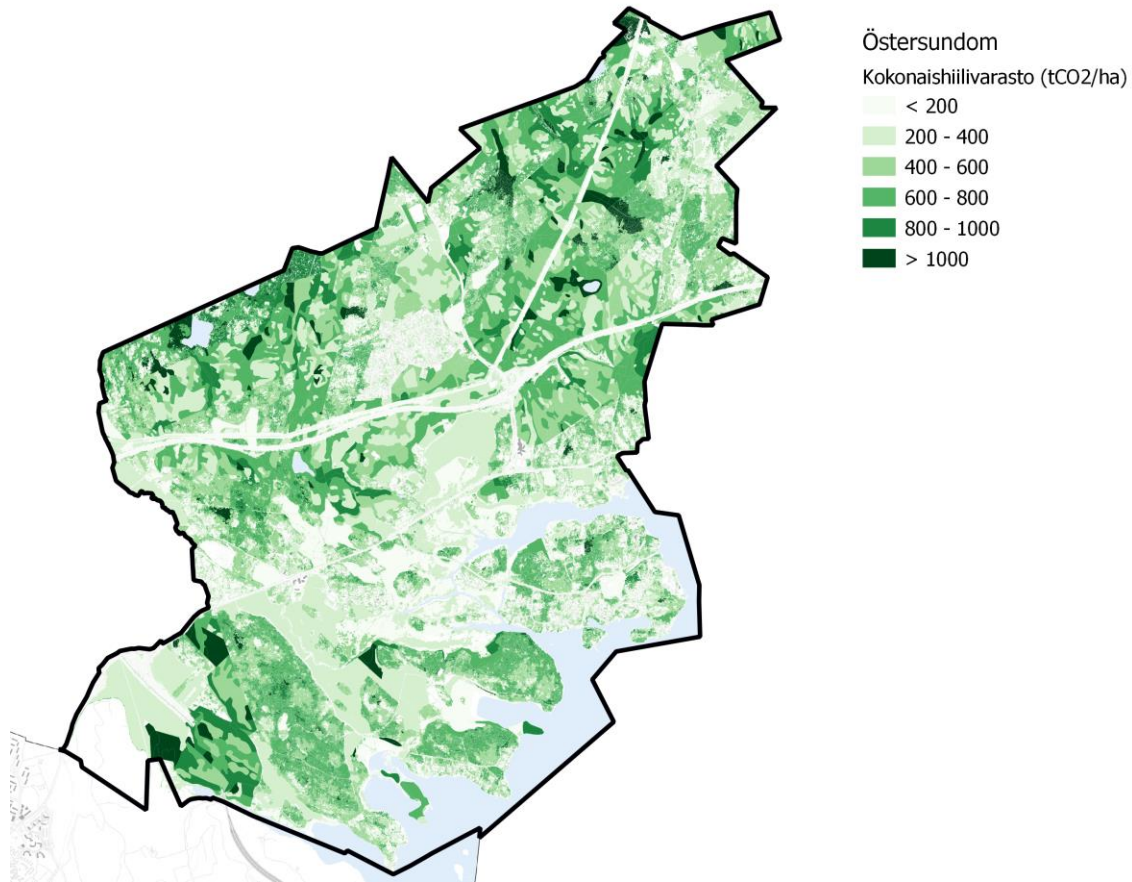
aluetehokkuus max.	viherpinta-alan osuus
0,4	57 %
0,6	39 %
1	32 %
2	17 %

- Uuden rakennetun viheralan hiilinielu 50 vuoden tarkasteluajalla on arvioitu HAVA-taustaraportissa esitetyn keskiarvon pohjalta
- Tavoitteellisen ratkaisun vaikutusta on tutkittu eriävillä oletuksilla siitä, kuinka suuri osa rakennettaville alueille jäävästä viheralasta jää alkuperäiseksi/luonnontilaiseksi:
  - **BAU:** 0% (kaikki viherala rakennetuilla alueilla uutta rakennettua viheralaa)
  - **MIN:** 50% (puolet viheralasta rakennetuilla alueilla säilyy alkuperäisenä → pienempi menetettävien hiilivarastojen määrä)

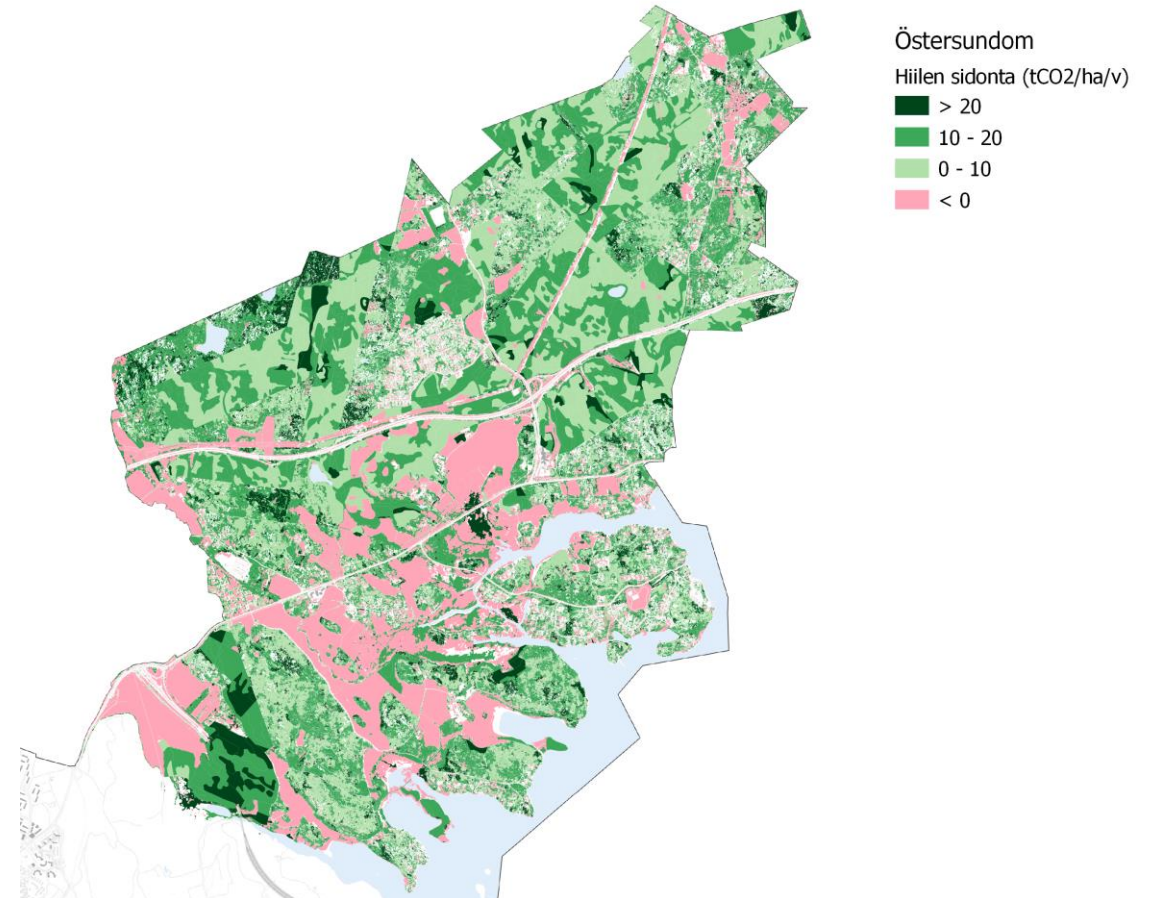

Hiilinielut Östersundomissa 2019 (HSY)

Hiilivarastot 2019

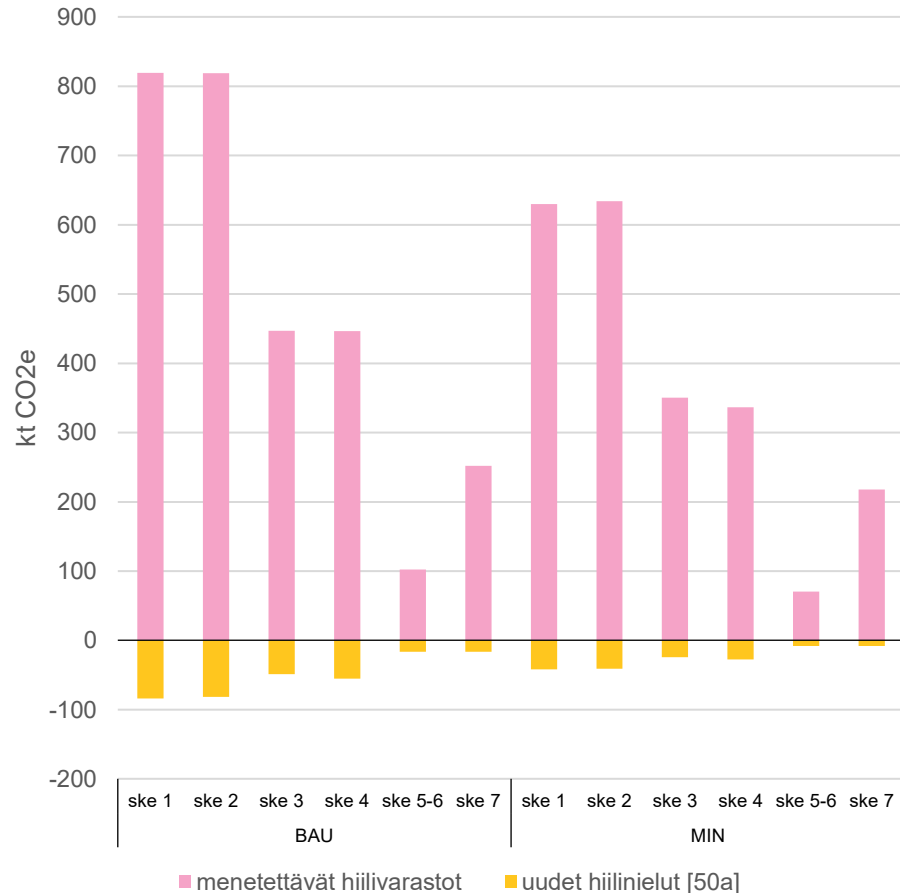

Hiilen sidonta 2019-2020

Menetettävät viheralueiden hiilivarastot

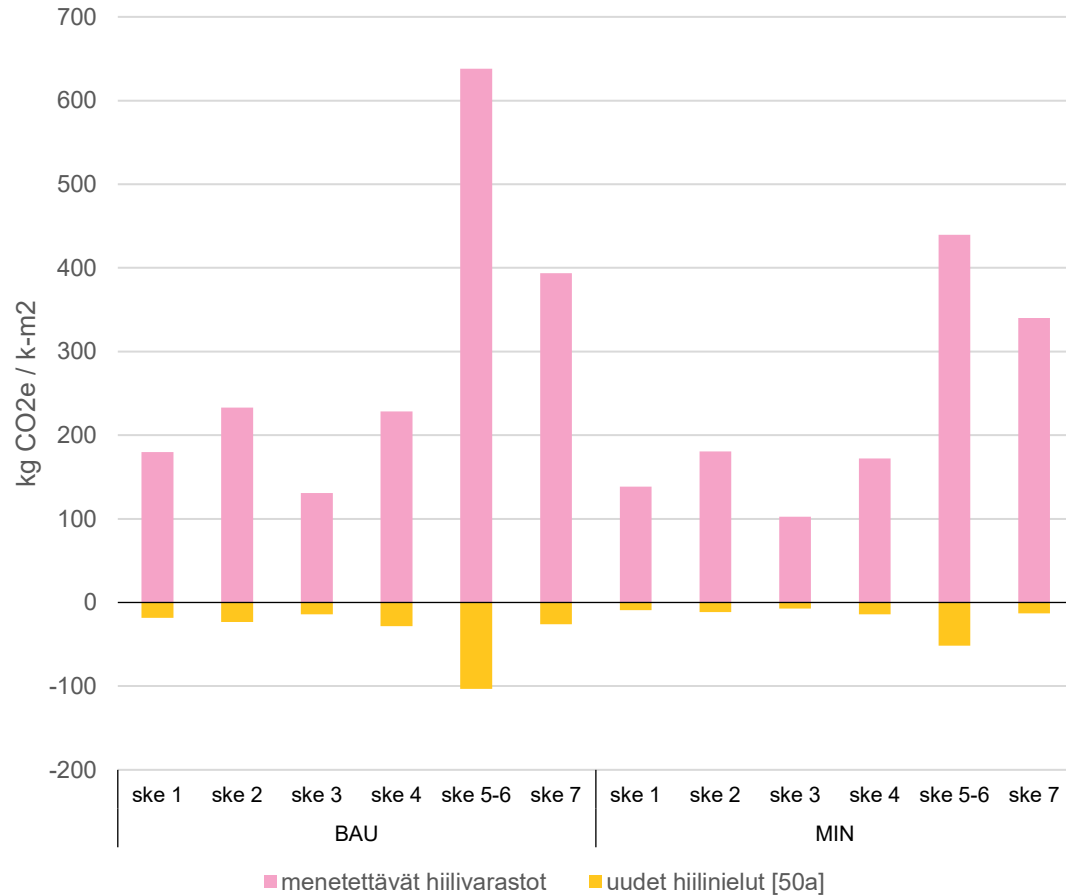
Yhteensä

- Menetettävät viheralueiden hiilinielut ovat laajojen rakennettavien alueiden skenaarioissa (1 ja 2) arvioilta lähes kaksinkertaiset verrattuna suppeisiin rakentamisen alueisiin (3 ja 4)
- Viheralueiden hiilinielujen menetys on skenaarioissa 1 ja 2 arviolta noin 15 % skenaarioita 3 ja 4 suurempi suhteessa rakennettavaan maa-alaan
- Valtaosa menetettävistä hiilivarastoista aiheutuu metsäalueiden rakentamisesta
- Uusien rakennettavien viheralueiden 50 vuoden tarkasteluaikana sitoman hiilen määrä on arvioitu pieneksi verrattuna menetettäviin hiilinieluihin

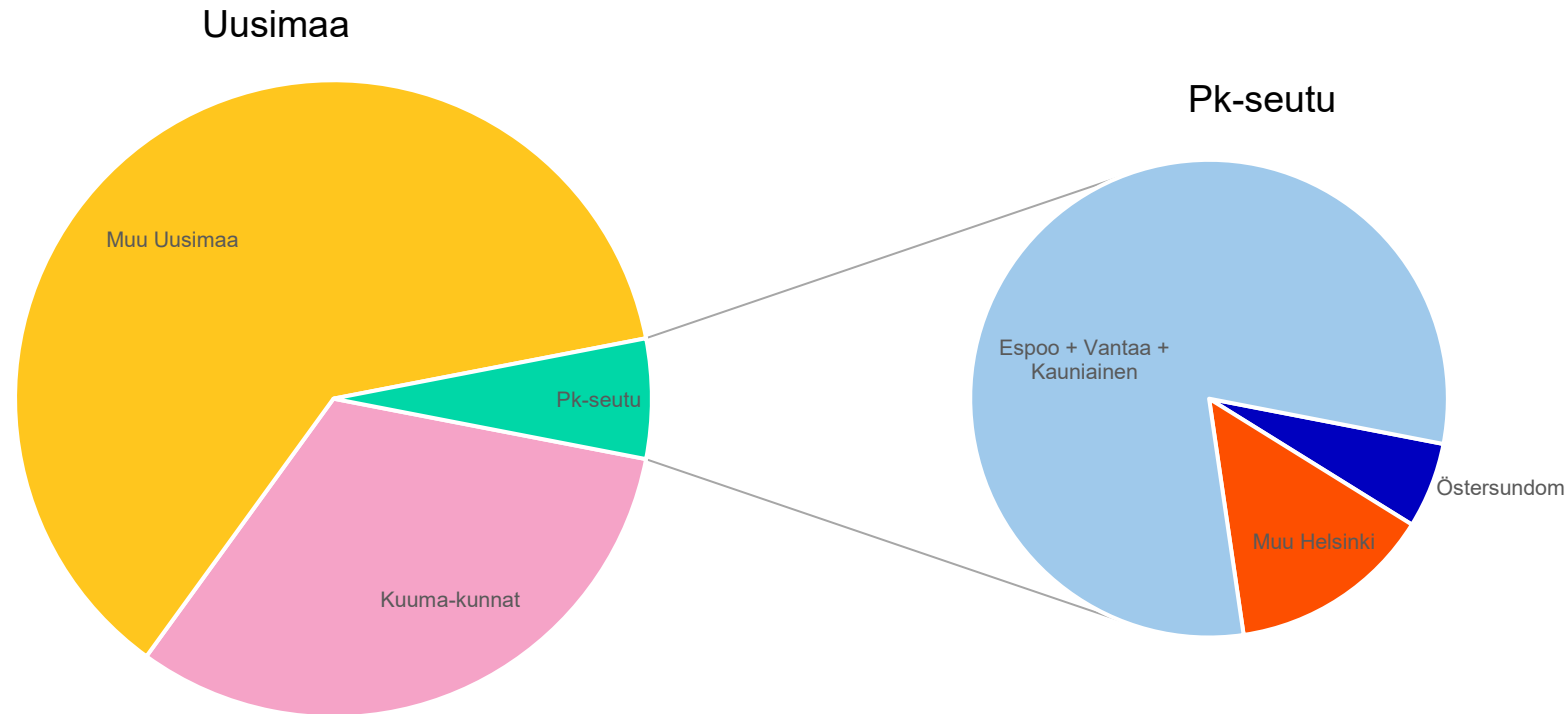
Menetettävät viheralueiden hiilivarastot

Kerrosalaan suhteutettuna

- Suhteutettuna rakennettavaan kerrosalaan arvioitu viheralueiden hiilivarastojen menetys on pienin skenaariossa 3, jossa asumisen tiiviys on suurin
- 0+-skenaarioissa hiilivarastojen menetys suhteutettuna rakennettavaan kerrosalaan on arvioitu suureksi, sillä rakennettavan kerrosalan määrä on näissä skenaarioissa hyvin pieni
  - Todellisuudessa menetetyt hiilivarastot ovat kuitenkin arvioitua vähäisemmät, sillä tässä suunnittelun vaiheessa ei ole vielä tietoa siitä, kuinka suuren maapinta-alan 0+-skenaarioiden osoittama täydennysrakentaminen vaatii
  - Myös uusien hiilinielujen suhteellinen osuus 0+-skeaarioissa on arvioitu suuremmaksi, sillä viherpinta-alan osuus väljästi rakennetulla alueella on oletettu tiiviisti rakennettuja alueita suuremmaksi

Metsien hiilivarastojen seudullinen merkitys

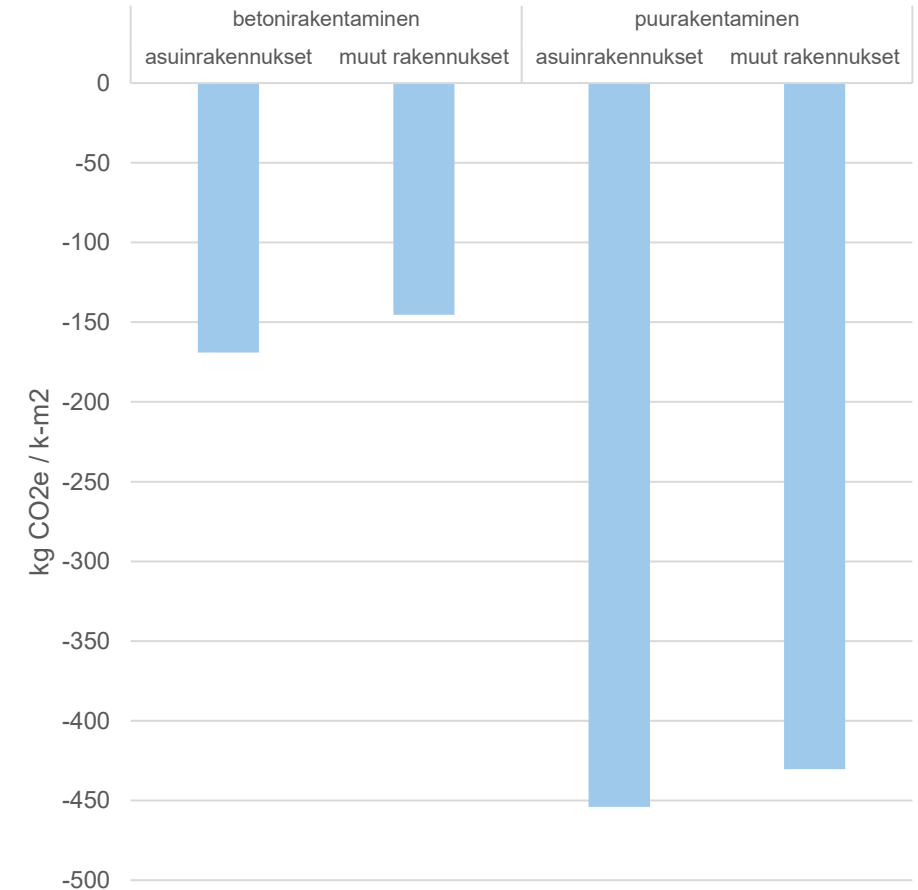
Östersundomin puuston ja maaperän hiilivarastojen kokoa suhteessa Pääkaupunkiseutuun ja Kuuma-kuntiin sekä koko Uudenmaan alueeseen on arvioitu Uudenmaan liiton tuottaman metsien hiilivarastotarkastelun pohjalta (UML, 2022)

- Aineiston mukaan Östersundomin metsiin on sitoutunut 6 % Pääkaupunkiseudun metsiin varastoituneesta hiilestä
- Koko Uudenmaan tasolla Östersundomin metsien osuus on alle 0,5 % maakunnan hiilivarastoista

Skenaarioiden mahdollisuudet hiilikädenjälkeen

- Vuoden 2030 jälkeisten hiilinolla- ja hiilinegatiivisuustavoitteiden saavuttaminen edellyttää laajojen päästövähennystoimenpiteiden lisäksi hiilikädenjälkeä edistävää toimia
- Östersundomin osayleiskaava-alueella voidaan tuottaa hiilikädenjälkeä vaikuttavimmin seuraavilla keinoilla:
  - Alueen tarpeen ylittävä uusiutuvan energian tuotanto
  - Eloperäisten tai teknisten hiilivarastojen hyödyntäminen rakennusmateriaaleina ja viherrakentamisessa (esim. puurakentaminen, hiiltä sitovat rakennusmateriaalit)
- Teoriassa puurakentamisen hiilikädenjälki voi jopa ylittää rakentamisen hiilijalanjäljen
- Hiilikädenjälki kuitenkin toteutuu pääosin vasta rakennuksen elinkaaren lopussa, joten se ei suoraan kompensoi hiilijalanjälkeä

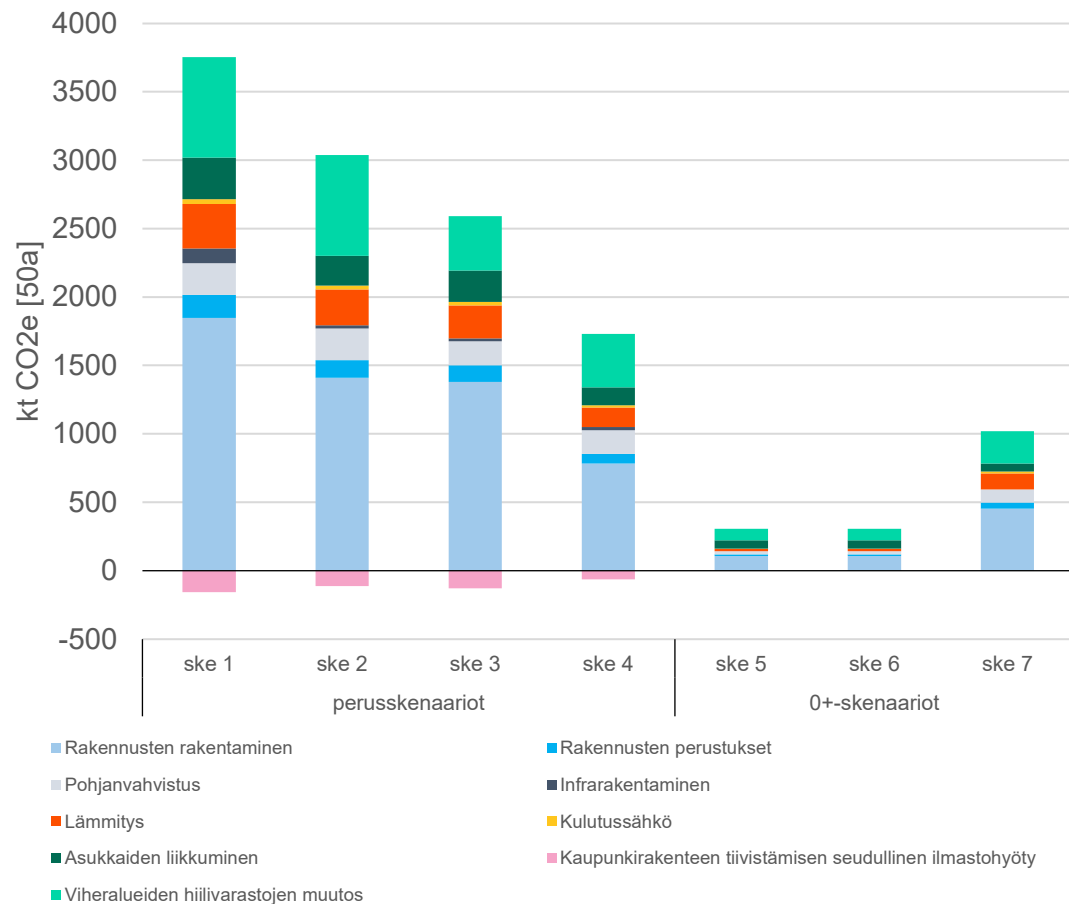
Rakentamisen teoreettinen hiilikädenjälkipotentiaali (HAVA)

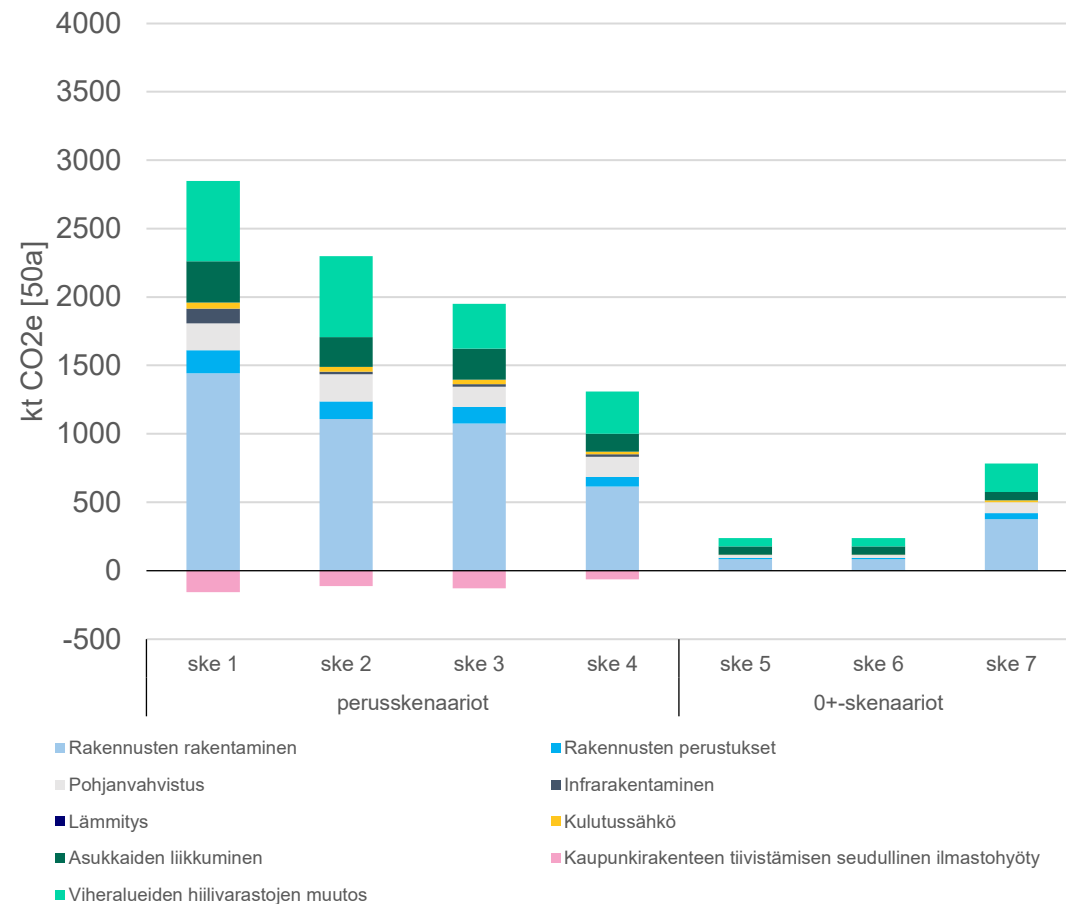
Yhteenveto

Kokonaisvaikutukset ilmastopäästöihin

Yhteensä (BAU)

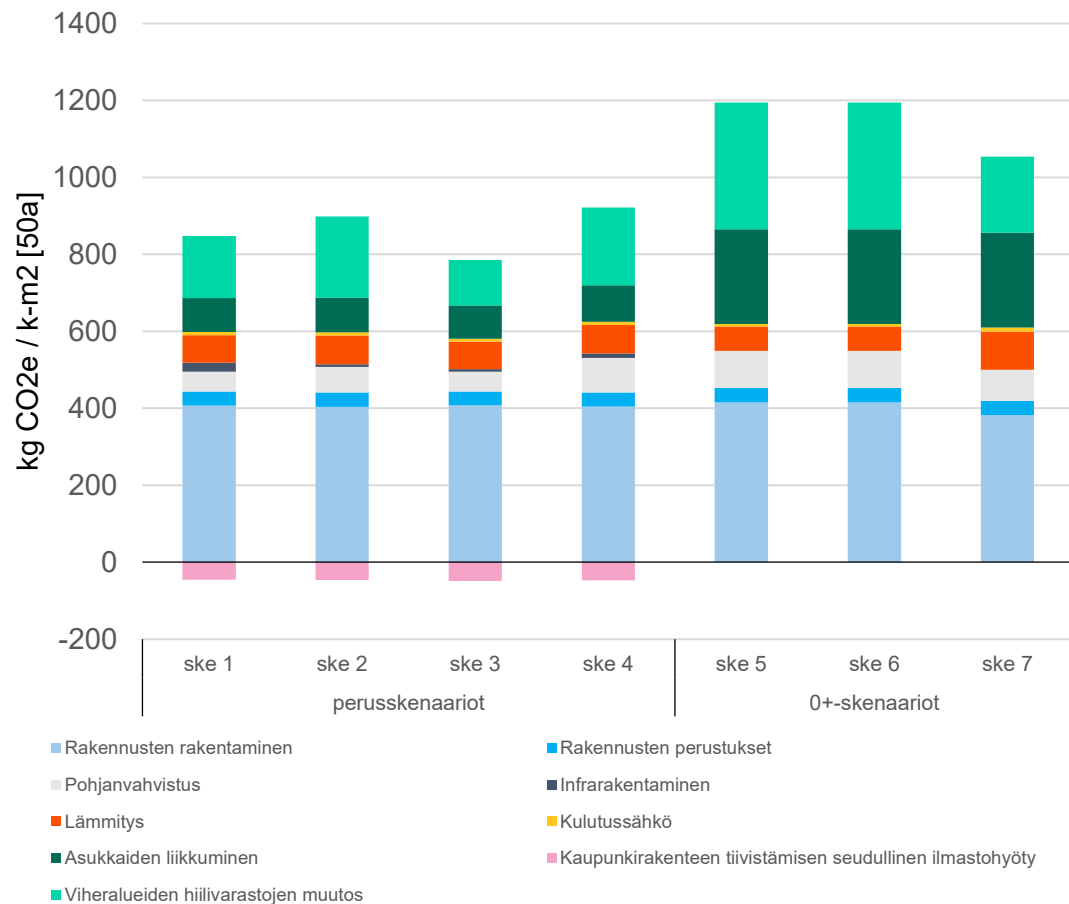

Yhteensä (MIN)

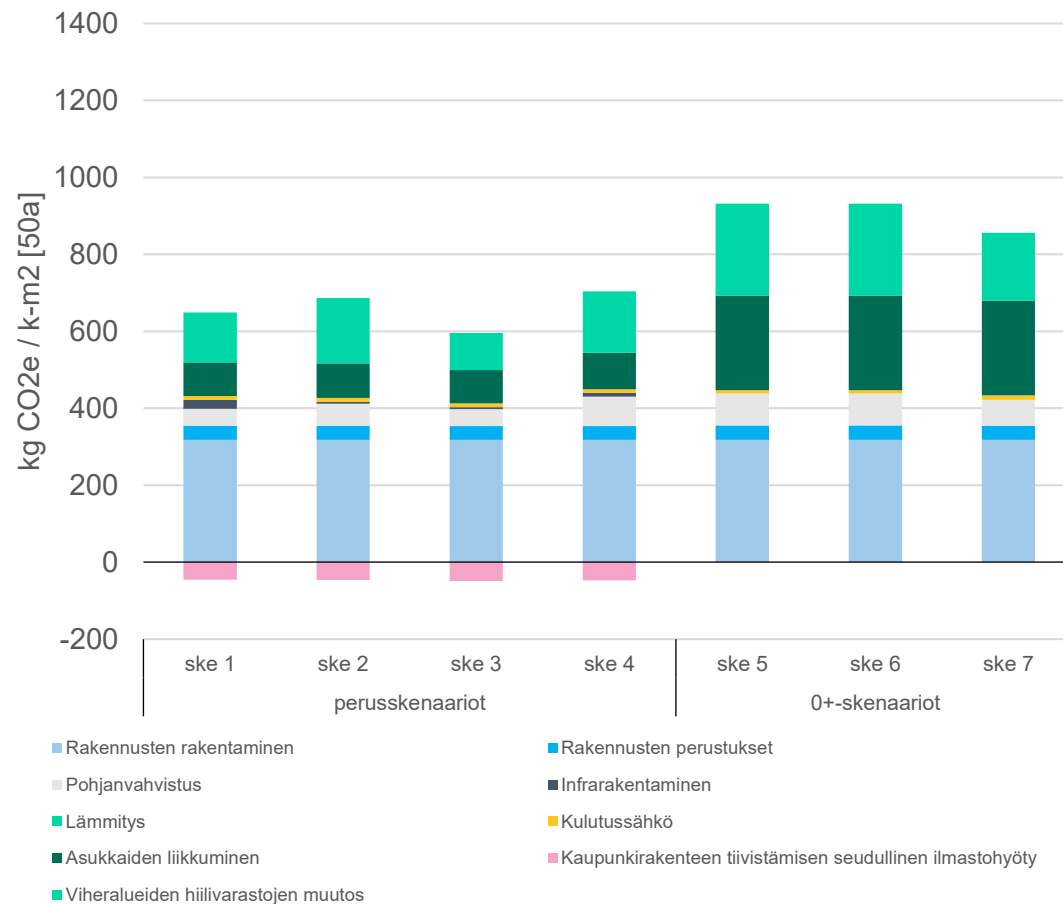

Kokonaisvaikutukset ilmastopäästöihin

Suhteessa kerrosalaan (BAU)

Suhteessa kerrosalaan (MIN)

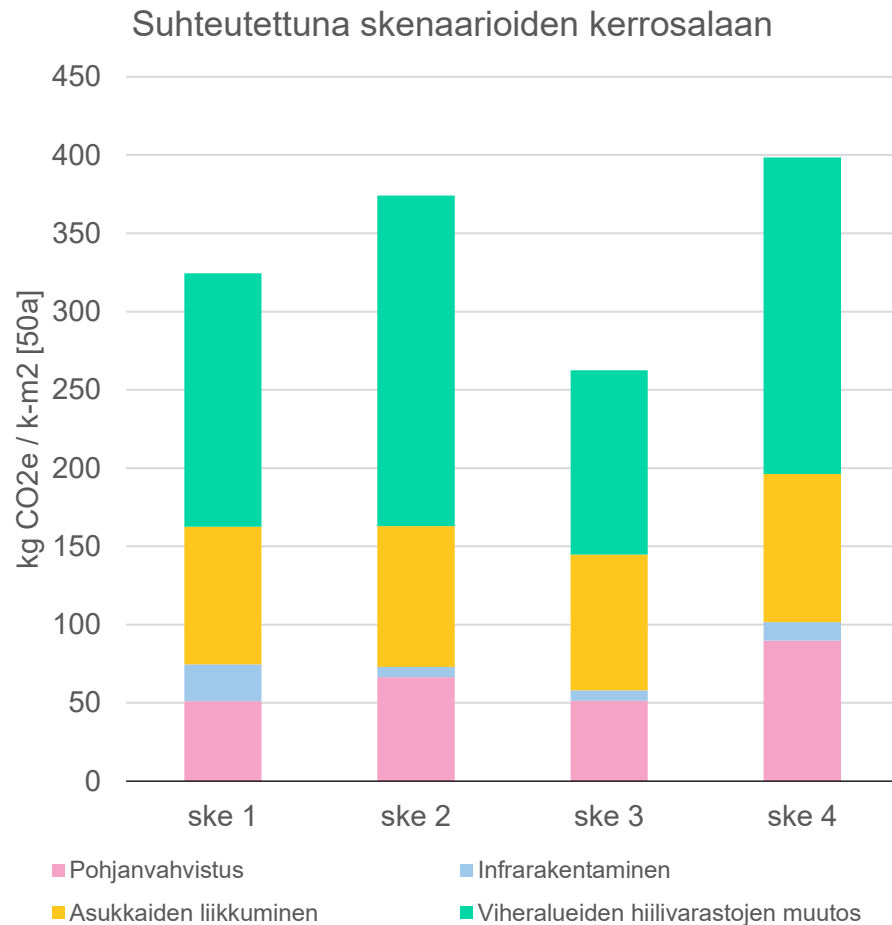

Kokonaisvaikutukset ilmastopäästöihin

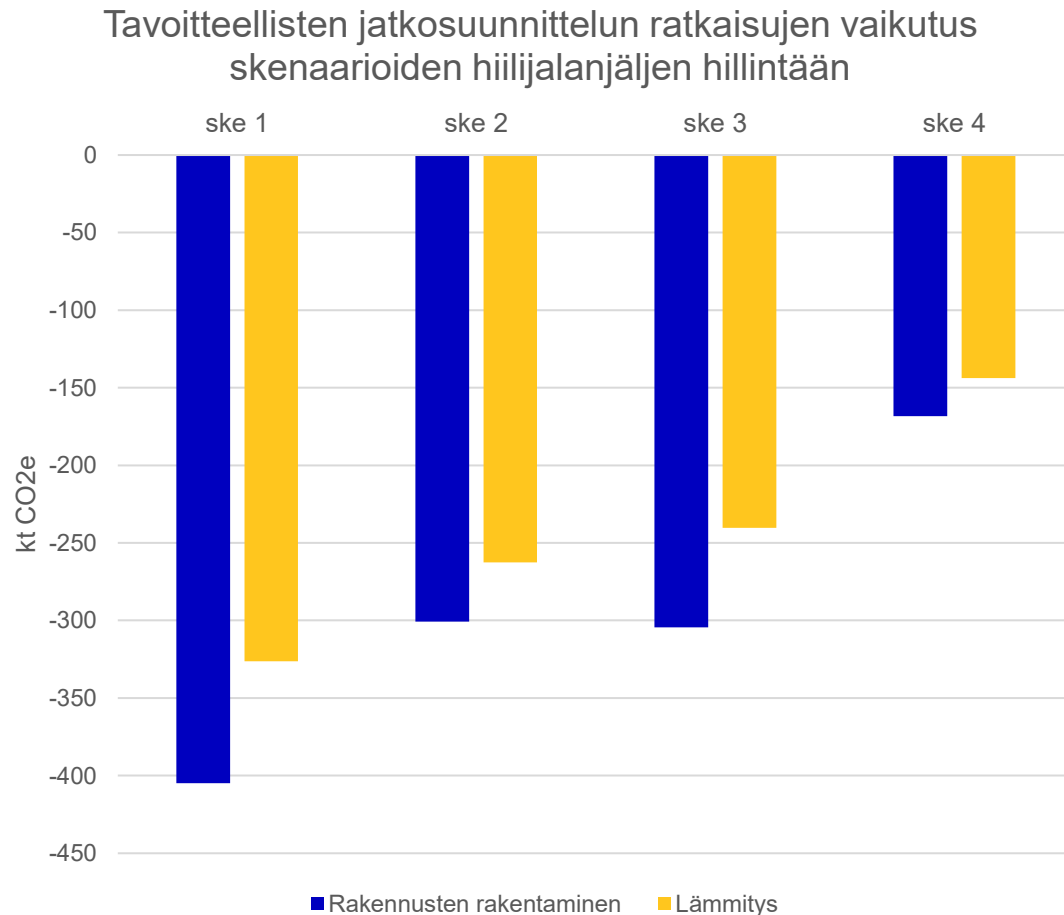
- Skenaarioiden kokonaisvaikutukset ilmastoon ovat melko suorassa suhteessa alueelle suunniteltavan uudisrakentamisen määrään
  - Enemmän uudisrakentamista tarkoittaa enemmän rakentamisvaiheen ja alueen käytön ilmastopäästöjä
  - Valtaosa näistä ilmastovaikutuksista kuitenkin toteutuu myös silloin, jos vastaava rakentaminen sijoittuu muualle
- Suhteutettuna rakennettavaan kerrosalaan, tiiviimpi rakentaminen skenaarioissa 1 ja 3 tuottaa vähemmän ilmastopäästöjä verrattuna skenaarioihin 2 ja 4
- 0+-vaihtoehtoskenaarioiden ilmastovaikutukset jäävät kokonaiskuvassa pieniksi, mutta ovat perusskenaarioihin verrattuna arviolta jopa kaksinkertaiset suhteutettuna rakennettavaan kerrosalaan

Erot perusskenaarioiden maankäytön ilmastovaikutuksissa

- Kun arvioinnissa keskitytään vain niihin ilmastovaikutuksiin, joihin skenaarioiden välisillä maankäytön eroilla on suoraan vaikutusta, näyttäytyy skenaario 3 parhaana vaihtoehtona rakennettavaan kerrosalaan suhteutetuilta ilmastovaikutuksiltaan
  - Viheralueiden hiilivarastojen muutos ja esirakentamisen tarve ovat pienimmät suhteessa kerrosalaan, ja arvioidut pikaraitiotien rakentamisen vaikutukset pienet verrattuna metroom
- Rakennusten rakentamisen ja energiankulutuksen ilmastovaikutukset ovat lähtökohtaisesti samaa suuruusluokkaa, vaikka rakentaminen sijoittuisikin toisaalle

Merkittävimmät päästövähennys- potentiaalit jatkosuunnittelussa

- Arvioinnissa tarkasteltiin myös jatkosuunnittelun mahdollisuuksia skenaarioiden ilmastopäästöjen hillintään (BAU ja MIN -ratkaisujen vertailu)
- **Määrällisesti suurimmat päästövähennykset voidaan saavuttaa jatkosuunnittelussa ohjaamalla:**
  1. vähähiilisten rakennusmateriaalien käyttöön
  2. alueelliseen uusiutuvaan energiaan pohjautuvaan lämmitykseen

Arvioinnin keskeiset epävarmuudet

Arvioinnin kattavuus

- Arvioinnissa on pyritty tunnistamaan keskeisimmät osayleiskaava-alueen suunnitteluratkaisuissa ilmastovaikutuksia aiheuttavat tekijät
- Kaikkia alueen elinkaaren aikaisia ilmastovaikutuksia ei kuitenkaan ole arvioitu puutteellisten lähtötietojen vuoksi, mikäli vaikutukset on arvioitu vähäisiksi osana alueen ilmastovaikutusten kokonaisuutta
- Arvioinnista puuttuvat ainakin seuraavat alueen elinkaaren aikaiset ilmastopäästöjen lähteet:
  - Esirakentamiseen sisältyvät louhinnat ja maanpinnan tasaukset
  - Katu- ja kunnallistekninen sekä yleisten alueiden rakentaminen
  - Katujen ja infran käytön aikaiset korjaukset
  - Olemassa olevien rakennusten ja infran purkamisen päästöt

Lähtötietojen tarkkuus

- Suunnitteluvaiheen yleispiirteisyys tekee tuloksista epätarkkoja
  - Tuloksia tulee tulkita vain suuntaa-antavina arvioina vaikutusten todennäköisestä suuruusluokasta
- Pitkälle tulevaisuuteen ulottuva arvioinnin aikaväli (2035-2084) edellyttää epävarmojen ennusteiden käyttöä
  - Arvioinnissa on käytetty parhaita tiedossa olevia ennusteita mm. autokannan ja ajoneuvojen päästöjen sekä energiantuotannon päästöjen tulevasta kehityksestä.
  - Valtaosa nykyisistä ennusteista ulottuu vain vuoteen 2050, jolloin sen jälkeistä kehitystä jatkettu ekstrapoloimalla ennusteen arvoja lineaarisesti.
- Käytetyt rakentamisvaiheen päästöarviot pohjautuvat nykytilanteeseen, vaikka alueen rakentaminen todellisuudessa tapahtuukin vasta 10+ vuoden kuluttua
  - Toistaiseksi ei ole saatavilla virallisia ennusteita rakentamisen tulevasta päästökehityksestä
  - On kuitenkin oletettavaa, että todellisuudessa mm. energiantuotannon ja liikenteen päästöjen lasku sekä teollisuuden päästökauppa tulevat hillitsemään jonkin verran rakentamisen ilmastopäästöjä
- Keskeisimpien lähtötietoihin liittyvien epävarmuuksien vaikutusta arvioinnin tuloksiin on arvioitu herkkyystarkasteluilla

Herkkyystarkastelut

Arvioinnin osa	Herkkyystarkastelu	Oletettu arvo	Vertailuarvo	Vaikutus arvioinnin johtopäätöksiin
Rakennusten rakentaminen	Rakennusten rakentamisen keskimääräiset ilmastopäästöt / k-m ²	HAVA-laskurin oletusarvot (Puurunen ym., 2021)	Rakennusteollisuuden vähähiilisyysperusraskenaarion (2020) mukainen päästökehitys: rakentamisen päästöt -25 %	Rakennusten rakentaminen säilyy edelleen selkeästi suurimpana alueen elinkaaren ilmastopäästöjen lähteenä, mutta sen kokonaisvaikutus pienenee neljänneksellä.
Liikenne	Henkilöautoilun yksikköpäästöjen kehitys	LVM:n ja VTT:n ennusteen (2021) ja HNH-taustatyön (Kaartinen, 2022) mukainen kehitys	Hitaampi autokannan uudistuminen: keskimääräiset yksikköpäästöt tarkasteluajalla +20 %	Liikenteen päästöjen suuruusluokka ja merkitys alueen elinkaaripäästöjen kokonaisuudessa ei merkittävästi muutu.
Energia: lämpö	Kaukolämmön yksikköpäästöjen kehitys	Valtakunnallisen YM:n päästökehitysennusteen (Rakentamisen päästötietokanta, 2022) mukainen kehitys	Energiateollisuuden vähähiilisyys-tiekartan (AFRY, 2020) perusskenaarion mukainen päästökehitys: kaukolämmön keskimääräiset yksikköpäästöt tarkasteluajalla -73 %	Rakennusten energiankulutuksen kokonaispäästöt BAU-tilanteessa -66 %, tavoitteellisessa suunnitteluratkaisussa ei muutosta. Tavoitteellisella suunnitteluratkaisulla saavutetaan energiankulutuksen päästöissä noin -65 % päästövähennys verrattuna BAU-ratkaisuun (vs. oletusarvolla n. -90 %).
Energia: sähkö	Verkkosähkön yksikköpäästöjen kehitys	Energiateollisuuden vähähiilisyys-tiekartan (AFRY, 2020) perusskenaarion mukainen päästökehitys	Valtakunnallisen YM:n päästökehitysennusteen (Rakentamisen päästötietokanta, 2022) mukainen päästökehitys: verkkosähkön keskimääräiset yksikköpäästöt tarkasteluajalla yli kymmenkertaiset	Rakennusten energiankulutuksen kokonaispäästöt tuplaantuvat BAU-tilanteessa ja kymmenkertaistuvat tavoitteellisessa suunnittelu-ratkaisussa. Tavoitteellisella suunnitteluratkaisulla saavutetaan energiankulutuksen päästöissä noin -30 % päästövähennys verrattuna BAU-ratkaisuun (vs. oletusarvolla n. -90 %).

Johtopäätökset ja ohjeet jatkosuunnittelulle

Skenaarioiden vaikutus kaupungin ilmastositoumusten toteutumiseen

- Kaavan mahdollistama alueen rakentaminen ja käyttö tapahtuu vasta HNH-tavoitevuoden 2030 jälkeen → toteutuessaan alueen tulisi olla osa hiilineutraalia kaupunkia
- Kaikki uudisrakentaminen on lähtökohtaisesti ristiriidassa kaupungin päästövähennystavoitteiden kanssa: mitä suurempi määrä uudisrakentamista, sitä suuremmat ilmastopäästöt.
  - Skenaarioiden ilmastovaikutuksia voidaan kuitenkin huomattavasti hillitä tavoitteellisilla jatkosuunnittelun ratkaisuilla.
- Käyttöperusteisten päästöjen (liikenne ja energia) osalta alue voi edesauttaa hiilinollatavoitteen saavuttamista, mikäli ilmastovaikutuksia tarkastellaan seudullisesti
  - Liikenteen päästöjen osalta merkittävin vaikutus on alueen mahdollistamalla seudullisella ilmastohyödyllä. Tämä ei kuitenkaan sisälly kaupungin päästöseurantaan, jossa huomioidaan vain omien rajojen sisällä syntyvät ilmastopäästöt.
  - Kulutussähkön ja lämmityksen päästöjen osalta merkittävin vaikutus on mahdollisilla tavoitteellisilla jatkosuunnittelun ratkaisuilla: rakennusten energiatehokkuudella ja paikallisella uusiutuvan energian tuotannolla.

Mahdollisuudet ilmastopäästöjen hillintään jatkosuunnittelussa

- Jatkosuunnittelussa tehtävät valinnat vaikuttavat skenaarioiden ilmastopäästöihin hyvin merkittävästi
- Jotta tavoitteelliset valinnat toteutuisivat alueen jatkosuunnittelussa, tulee tutkia mahdollisuuksia aktiivisesti ohjata niiden toteutumista kaavamääräysten tai muiden ohjauskeinojen avulla

Merkittävimmät jatkosuunnittelun päästövähennyspotentiaalit:

- Suurin merkitys alueen elinkaaren aikaisiin ilmastopäästöihin on rakentamisella, jonka osalta jatkosuunnittelussa tulisi edistää vähähiilisten ja uusiomateriaalien käyttöä
- Rakentamisen päästöt ovat ilmaston kannalta merkityksellisimpiä myös siksi, että ne toteutuvat alueen käytön päästöjä nopeammin ja siten kriittisemmässä vaiheessa globaalien ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta
- Toiseksi suurin merkitys alueen ilmastopäästöihin on energiankulutuksella, jonka osalta tulisi edistää rakennusten energiatehokkuutta sekä paikallista uusiutuvan energian tuotantoa

Lähteet

AFRY (2020) Finnish Energy – Low carbon roadmap. Final Report.

Helsingin kaupunki (2020) Kohti hiilineutraalia kaupunkia – millä on merkitystä? Vartiokylänlahden rakentamisalueiden elinkaaren aikaisten ilmastopäästöjen arviointi 26.8.2020.

Kaartinen, K. (2022). Helsingin kaupungin autokanta ja yksikköpäästökertoimet vuosina 2030 ja 2040. Sitowise Oy.

LVM & VTT (2021). Valtioneuvoston Hankeikkuna: Liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen perusennuste 2020-2045. Taulukot.

Puurunen, E., Mattinen-Yuryev, M. & Soininen, S. (2021). Helsingin asemakaavojen vähähiilisyden arviointi-menetelmä (HAVA). Helsingin kaupunki / kaupunkiympäristön toimiala / Maankäyttö ja kaupunkirakenne / Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelu.

Rakennusteollisuus (2020) Vähähiilinen rakennusteollisuus 2035 – Vähähiilisyden skenaariot. Gaia Consulting Oy.

Rakentamisen päästötietokanta (2022) Energia, kaukolämpö & Energia, sähkönkulutus. <https://co2data.fi/>

Rehunen, A. (2019). Päivittäisen liikkumisen tunnusluvut ja hiilidioksidipäästöt kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen vyöhykkeillä 2017 sekä maaseutualueilla. Suomen ympäristökeskus.

Ristimäki, M., ym. (2013). Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet Suomessa. Jalankulku-, joukkoliikenne- ja autovyöhykkeiden kehitys vuosina 1985-2010. Suomen Ympäristökeskuksen raportteja 32 | 2013.

Paikkatietoaineistot:

Helsingin maaperäkartta.

HSY (2020). Pääkaupunkiseudun hiilinieluserveys.

Uudenmaan liitto (2022). Uudenmaan hiilensidonnann paikkatietoaineisto.